

РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ
МИНИСТЕРСКИ СЪВЕТ

Пренес

РЕШЕНИЕ № 246

от 15 април 2011 година

ЗА ОДОБРЯВАНЕ НА БЮДЖЕТНАТА ПРОГНОЗА ЗА ПЕРИОДА 2012-2014 г., ПРИЕМАНЕ НА РАЗХОДНИТЕ ТАВАНИ ПО ПЪРВОСТЕПЕННИ РАЗПОРЕДИТЕЛИ С БЮДЖЕТНИ КРЕДИТИ, БЕЗ ПО ОБЩИНИ, ЗА ПЕРИОДА 2012-2014 г. И ЗА ОДОБРЯВАНЕ НА АКТУАЛИЗАЦИЯ НА СТРАТЕГИЯТА ЗА УПРАВЛЕНИЕ НА ДЪРЖАВНИЯ ДЪЛГ

На основание чл. 14, ал. 2 и 3 от Закона за устройството на държавния бюджет и чл. 16, ал. 2 от Закона за държавния дълг

МИНИСТЕРСКИЯТ СЪВЕТ

РЕШИ:

1. Одобрява бюджетната прогноза за периода 2012-2014 г. съгласно приложение № 1.
2. Приема разходните тавани по първостепенни разпоредители с бюджетни кредити за периода 2012-2014 г. на държавните органи, министерствата, ведомствата, Сметната палата, Комисията за финансов надзор, Националния осигурителен институт, Националната здравноосигурителна каса, фонд „Гарантирани вземания на работниците и служителите“ и Учителския пенсионен фонд съгласно приложение № 2.
3. Приема разходните тавани по извънбюджетни фондове и сметки за периода 2012-2014 г. съгласно приложение № 3.

4. Приема проекта на субсидиите/трансферите за Българската национална телевизия, Българското национално радио, Българската академия на науките, държавните висши училища и държавните висши военни училища за периода 2012-2014 г. съгласно приложение № 4.

5. Приема проекта на размерите на бюджетните взаимоотношения между централния бюджет и бюджетите на общините за периода 2012-2014 г. съгласно приложение № 5.

6. Одобрява актуализация на Стратегията за управление на държавния дълг съгласно приложение № 6.

МИНИСТЪР-ПРЕДСЕДАТЕЛ: /п/ Бойко Борисов

ГЛАВЕН СЕКРЕТАР НА
МИНИСТЕРСКИЯ СЪВЕТ: /п/ Росен Желязков

Вярно,

ДИРЕКТОР НА ДИРЕКЦИЯ
"ПРАВИТЕЛСТВЕНА КАНЦЕЛАРИЯ":

/Веселин Даков

**БЮДЖЕТНА ПРОГНОЗА
ЗА ПЕРИОДА 2012-2014 г.**

Съдържание

I. УВОД.....	3
II. ПЕРСПЕКТИВИ ЗА РАЗВИТИЕТО НА ИКОНОМИКАТА И МАКРОИКОНОМИЧЕСКА ПРОГНОЗА.....	3
1. ТЕНДЕНЦИИ В РАЗВИТИЕТО НА СВЕТОВНАТА ИКОНОМИКА.....	3
2. ТЕНДЕНЦИИ В РАЗВИТИЕТО НА НАЦИОНАЛНАТА ИКОНОМИКА И МАКРОИКОНОМИЧЕСКА ПРОГНОЗА ЗА ПЕРИОДА 2011-2014 Г.	4
III. ПРЕГЛЕД НА ОСНОВНИТЕ ПАРАМЕТРИ НА КОНСОЛИДИРАНАТА ФИСКАЛНА ПРОГРАМА ЗА 2010-2011 Г.	11
1. ПРЕГЛЕД НА ИЗПЪЛНЕНИЕТО НА КОНСОЛИДИРАНАТА ФИСКАЛНА ПРОГРАМА ЗА 2010 Г.	11
2. ПРОГНОЗА ЗА ИЗПЪЛНЕНИЕТО НА КОНСОЛИДИРАНАТА ФИСКАЛНА ПРОГРАМА ЗА 2011 Г.	16
IV. ФИСКАЛНА ПОЛИТИКА ЗА ПЕРИОДА 2012-2014 Г.	17
1. ОСНОВНИ ЦЕЛИ НА ФИСКАЛНАТА ПОЛИТИКА.....	17
2. ФИСКАЛНИ ПРАВИЛА И ПРОЦЕДУРИ.....	18
3. ПРОГНОЗНИ ФИСКАЛНИ ПАРАМЕТРИ ПО КОНСОЛИДИРАНАТА ФИСКАЛНА ПРОГРАМА ЗА ПЕРИОДА 2012-2014 Г.	22
4. ФИСКАЛНИ РИСКОВЕ.....	22
V. ДАНЪЧНА И ОСИГУРИТЕЛНА ПОЛИТИКА.....	26
1. ДАНЪЧНА ПОЛИТИКА.....	26
2. ОСИГУРИТЕЛНА ПОЛИТИКА.....	30
VI. РАЗХОДНИ ПОЛИТИКИ.....	31
VII. ПОЛИТИКА ПО ДЪЛГА.....	34
VIII. УПРАВЛЕНИЕ НА СРЕДСТВАТА, СВЪРЗАНИ С ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ.....	36
1. СРЕДСТВА ОТ ФОНДОВЕТЕ И ПРОГРАМИТЕ НА ЕС.....	36
2. ВНОСКА В ОБЩИЯ БЮДЖЕТ НА ЕС.....	41
IX. ЗАКЛЮЧЕНИЕ.....	43

I. УВОД

Настоящият документ е разработен в изпълнение на чл. 14 от Закона за устройството на държавния бюджет и т. 2.1.9 от Решение № 40 на Министерския съвет от 21.01.2011 г. за бюджетната процедура за 2012 г. (РМС № 40 от 2011 г.). В бюджетната прогноза за периода 2012-2014 г. са представени разчети за основните параметри на приходите, разходите, както и фискалната цел относно бюджетното салдо за следващия тригодишен период. Разгледани са макроикономическите и фискални предизвикателства, пред които е изправена икономиката и протичащите реформи.

С приемането от Министерския съвет на тригодишната бюджетна прогноза за периода 2012-2014 г. приключва първият етап от бюджетната процедура за 2012 г. С нея България стартира изпълнението на ангажиментите по „Европейския семестър“, които на ниво ЕС имат за цел осъществяване на ранен партньорски преглед на националните бюджети и предварителна координация на политиките. По този начин ще се постигне търсената от Европейската комисия (ЕК) съгласуваност на цели и приоритети залагани в документи на правителството от национално значение, както и тригодишната бюджетна прогноза с ангажиментите от Конвергентната програма и приносът им за постигане на целите от Пакта за стабилност и растеж и Стратегия „Европа 2020“.

В тригодишната бюджетна прогноза за периода 2012-2014 г. са отразени целите от Националната програма за реформи, като е отчетена динамиката в макроикономическата среда. Предложени са за одобрение и тавани на разходите по първостепенните разпоредители с бюджетни кредити (ПРБК), без по общини, които следва да дадат рамката за разработване на проектобюджетите за 2012 г. При подготовката на Бюджет 2012 ще се вземат предвид препоръките и оценките на Европейските институции за Конвергентната програма 2012-2014 г.

При разработването на фискалната рамка са отчетени намеренията на правителството за промяна на действащите фискални правила и засилване на фискалната и бюджетна дисциплина. В подкрепа на това е основната цел на бюджетната политика, която в средносрочен план е фокусирана към осъществяване на засилен контрол върху разходите и размера на бюджетния дефицит и стремеж към постигане на балансиран бюджет в условията на възстановяване на икономиката чрез мерки за провеждане на успешна фискална консолидация.

II. ПЕРСПЕКТИВИ ЗА РАЗВИТИЕТО НА ИКОНОМИКАТА И МАКРОИКОНОМИЧЕСКА ПРОГНОЗА

1. Тенденции в развитието на световната икономика

След бурното нарастване през първата половина на 2010 г. световната икономика се забави през третото тримесечие, като в края на второто полугодие икономическата активност отново ускори темповете си на възстановяване. Този процес продължи да бъде неравномерен, като развитите икономики изостанаха спрямо развиващите се. Растежът в нововъзникващите и развиващите се икономики продължава с високи темпове, до голяма степен подкрепен от съживяване на вътрешното им търсене и възстановяването на капиталовите потоци.

Цените на петрола, както и на неенергийните суровини се повишиха значително през 2010 г. в резултат на възстановеното търсене в глобален мащаб, както и шокове в предлагането за някои от суровините. Това допринесе за повишаване на инфлацията, особено в нововъзникващите икономики. От друга страна, базисната инфлация и инфлационните очаквания в развитите страни останаха на относително ниско равнище.

Растежът на световната икономика се очаква да се повиши до 4.4% през 2011 г. Със заплахата за ограничение в предлагането на суров петрол след ескалацията на напрежение в страните от Средния Изток и Северна Африка цената за сорт Брент се повиши до 119 щ.д./барел през февруари. При запазване на тези темпове на нарастване в цената на петрола това може да понижи растежа на световната икономика.

Американската икономика се повиши с 2.8% през 2010 г. след спад от 2.6% през 2009 г. БВП на САЩ за четвърто тримесечие беше изненадващо ревизиран надолу до +2.8% от предварителните данни за растеж с 3.2%. През декември Конгресът одобри законопроект за запазване на данъчните облекчения, което се очаква да стимулира растежа на американската икономика, въпреки че ще окаже допълнителна тежест върху федералния дълг.

Темпът на развитие на европейската икономика се забави през втората половина на годината, като отчасти се дължеше на общото забавяне в световната икономика и пониженото външно търсене. Въпреки това, световната икономика се развиваше по-динамично през четвърто тримесечие, подкрепена най-вече от САЩ и развиващите се пазари, което от своя страна подкрепи европейския износ и така смекчи последиците от неблагоприятните климатични условия в някои от държавите-членки в края на годината. Според експресните оценки през последното тримесечие на 2010 г. БВП за страните от еврозоната и на ЕС като цяло е нараснало съответно с 0.3 и 0.2% спрямо предходното тримесечие. Растежът за цялата 2010 г. се оценява на 1.8% за ЕС-27 и 1.7% за еврозоната.

С възстановяването на европейската икономиката трудовият пазар също показва признаци на подобрене. Броят на заетите отчете минимално нарастване през първите три тримесечия, а безработицата се стабилизира от средата на годината на 9.5% за ЕС и 10% за еврозоната. Годишният растеж на разходите за труд към трето тримесечие бе отрицателен като отражение на цикличното подобрене в производителността, от една страна, както и минималното повишение в компенсацията на един нает.

2. Тенденции в развитието на националната икономика и макроикономическа прогноза за периода 2011-2014 г.

Развитие на националната икономика през 2010 г.

През 2010 г. българската икономика започна постепенно да се възстановява след реализирания спад в икономическата активност през 2009 г. Изминалата година се характеризираше с положителни **растежи на БВП** от второто тримесечие насам, като средният за годината ръст възлезе на 0.2%. Основен двигател на растежа бе износът, подпомогнат от нарасналото търсене в световен мащаб.

Възстановяването на търговските партньори на страната насърчи дейността в експортно-ориентираните отрасли, които допринесоха за съживяването на промишлеността, отбелязала ръст на добавената стойност от 2.3% през 2010 г. Увеличението на оборота от продажби на външния пазар (33.5% за цялата 2010 г.) постепенно се пренесе и върху вътрешния, където продажбите отбелязаха нарастване от 5.7%. Строителството продължи да изпитва трудности, но през последното тримесечие регистрира нарастване

на добавената стойност, което обуслови и слабия годишен растеж от 0.9% спрямо 2009 г. Сградното строителство отбелязваше спадове през цялата година, повлияни от слабата кредитна активност и пониженото търсене на строителна продукция. В същото време, положително въздействие върху отрасъла оказва гражданското строителство, в резултат на изпълнението на проекти по изграждане на пътна инфраструктура.

В част от дейностите на сектор услуги, който започна да изпитва влиянието на кризата по-късно в сравнение с индустрията, се наблюдаваше оживление, като най-съществено бе то в отраслите финанси, кредит и застраховки и операции с недвижимо имущество и бизнес услуги, където brutната добавена стойност се повиши с 1.3% в сравнение с предходната 2009 г. Възстановяването на положителното развитие на услугите през изминалата година продължи да бъде ограничавано от все още свитото вътрешно търсене.

През 2010 г. приносът на нетния износ бе положителен. За разлика от 2009 г., когато подобрението във външно-търговското салдо се дължеше на значителния спад на вноса, през изминалата година то бе свързано със стабилен темп на нарастване на износа, който се увеличи с 16.2% в реално изражение на годишна база. Вносът показа по-бавно възстановяване от 4.5%, ограничаван от спада във вътрешното потребление.

Макар инвестициите да забавиха негативния си темп на развитие до 14% през 2010 г. при спад от 24.9% през 2009 г., те продължиха да бъдат с основен отрицателен принос. Все пак, през последното тримесечие се наблюдаваше известно възстановяване в положителния ръст на инвестиционната активност.

Индивидуалното потребление също бе с отрицателен принос към изменението на БВП, макар и значително по-нисък в сравнение с 2009 г. Спадът в крайните потребителски разходи на домакинствата бе ограничен до 1.3%, при 7.5% през 2009 г. Високата безработица, забавеният ръст на доходите, все още високата несигурност в икономиката и ограниченото кредитиране бяха основните фактори зад свитите разходи за потребление на домакинствата. Все пак, показателят за доверието на потребителите регистрира повишение на годишна основа, а анкетиранията са декларирали по-оптимистични очаквания за финансовото си състояние през следващите месеци. Колективното потребление също се понижи, с 5% спрямо 2009 г., в резултат на провежданата политика на фискална консолидация.

Пазар на труда и доходи

През 2010 г. трудовият пазар в страната продължи да изпитва негативното влияние на кризата. Ефектът от понижената икономическа активност през 2009 г. се прояви с период на закъснение от около половин година и процесът на реструктуриране на разходите за труд доведе до бързо понижаване на заетостта през втората половина на 2009 г. и през 2010 г. През второто и третото тримесечие на изминалата година се наблюдаваше сезонно оживление в динамиката на заетостта и безработицата, обусловено от сектори като селско стопанство, туризъм, строителство и търговия. Това спомогна за спад на безработицата до 9.5%¹ през третото тримесечие. Традиционно ниската активност на частния сектор през зимните месеци, свързана с освобождаване на сезонен труд, заедно с все още свитите възможности за наемане на нови работници бяха причината за намалението на заетите в края на годината, а равнището на безработица надхвърли 11% през четвъртото тримесечие. Макар годишният спад на заетите да отбеляза постепенно забавяне през годината, съответно от 7.3% през първото до 4.4% през четвъртото

¹ Според данните от Наблюдението на работната сила (НРС).

тримесечие, средногодишният темп на намаление от 5.9% значително надхвърли отбелязания през 2009 г. (2.6%)². Възстановяването на икономическата активност в промишлените отрасли все още не е съпроводено с ръст на работните места, но там се наблюдава забавяне в годишния темп на намаление на работещите.

През първия месец на 2011 г. регистрираната безработица в страната се покачи на месечна основа до 9.8%³, като се задържа около тази стойност и през февруари (9.8%). За първи път от март 2009 г. показателят отбеляза намаление на годишна база, което за февруари възлезе на 0.5 п.п.

Намаленото търсене на труд през изминалата година и последвалото оптимизиране на трудовите разходи допринесоха за ограничаване на нарастването на средната работна заплата. Нейният номинален растеж допълнително се забави до 6.3% през 2010 г. при 11.8%⁴ през предходната година. Все пак, след средата на 2010 г. се наблюдаваше известно ускорение в темпа на нарастване на заплатите по тримесечия, което е възможно да се дължи на нарасналата производителност на труда и вече наблюдаваното стопанско оживление. Продължилото освобождаване на заетост през годината се отрази в повишаване на производителността на труда, която отчете стабилен темп на увеличение от 6.4% спрямо 2009 г. Последното подкрепи намалението на реалните разходи за труд на единица продукция през втората половина на годината с над 6% в сравнение със съответния период на предходната година, обуславяйки годишен спад на показателя от 2.2%.

Инфлация

След тенденцията на понижение, установена през 2009 г., през 2010 г. хармонизираният индекс на потребителските цени (ХИПЦ) започна да се повишава под влияние на нарастващите международни цени на храните и енергийните суровини. След като през втората половина на годината бяха обявени по-слаби зърнени реколти в основни страни – производители, цените на храните ускориха своето повишение, което бързо се отрази и на крайните цени на хранителните стоки. В края на 2010 г. нарастването на последните у нас бе 3.9%. В резултат на повишаващите се цени на петрола през цялата година се наблюдаваше поскъпване на горивата, което достигна 20.3% в края на годината. Повишението на акцизните ставки върху тютюневите изделия от началото на 2010 г., както и корекциите в административните такси за издаване на лични документи и в цените на топло- и електроенергия също допринесоха за възходящата тенденция в инфлацията. В обратна посока въздействаше свитото вътрешно търсене, което доведе до исторически ниски стойности на инфлацията при нехранителните стоки и услугите. Агрегираният ХИПЦ се повиши до 4.4% в края на 2010 г., а средногодишната инфлация възлезе на 3%.

През първите два месеца на 2011 г. инфлацията се повиши с по 0.5% на месечна основа, а годишното повишение на ХИПЦ достигна 4.6% през февруари. С основен принос и през настоящата година продължиха да бъдат цените на храните и горивата. Цените на алкохолните напитки и тютюневите изделия увеличиха приноса си към общия индекс, повлияни от ниската база от предходната година и увеличеното им тегло в потребителската кошница. Базисната инфлация остава ниска, но все пак отбелязва известно нарастване, поради наблюдаваното съживяване в потреблението.

² Според данните от Системата на националните сметки.

³ Според данните на Агенция по заетостта.

⁴ Според годишното Наблюдение на наетите лица, средствата за работна заплата и другите разходи за труд.

Външен сектор

През 2010 г. нетният външен приток на финансови ресурси към страната бе значително по-нисък в сравнение с предходната година. Салдото по текущата и капиталовата сметка на платежния баланс продължи да се подобрява, като по този начин се запази устойчивостта на външната позиция. Текущата и капиталовата сметка са на дефицит от само 65 млн. евро (спрямо дефицит от 2.6 млрд. евро през 2009 г.), за което основен принос имаше високият темп на растеж на износа. През януари 2011 г. текущата и капиталовата сметка отбелязаха излишък в размер на 155.5 млн. евро.

През 2010 г. търговският дефицит се подобри с 1.8 млрд. евро спрямо предходната година и възлеза на 2.4 млрд. евро, което се равнява на 6.7% от БВП. За първия месец на 2011 г. търговският баланс бе положителен, в размер на 111.7 млн.-евро. Износът на стоки отбеляза номинален ръст от 33% спрямо 2009 г., като темпът на нарастване постепенно се ускоряваше през годината, а през януари 2011 г. той достигна 72.6% на годишна база. С основен принос за нарастването през изминалата година бяха групите на благородните метали и изделия от тях, машини, транспортни средства и апарати, и минерални продукти и горива. Вносът на стоки също нарасна, но с по-бавни темпове. С основно значение за нарастването на вноса бяха суровините и материалите и минерални продукти и горива, главно поради по-високи международни цени. Инвестиционните стоки продължиха да са с отрицателен принос в общия внос.

Излишъкът по услугите през 2010 г. възлеза на 1.9 млрд. евро (при излишък от 1.3 млрд. евро за предходната година). Понижените разходи за пътувания и ползване на външни услуги, от една страна, и подобрене на приходите от транспорт и пътувания, от друга, са основните причини за подобреното салдо. В началото на 2011 г. също бе отбелязан излишък по услугите, в размер на 60 млн. евро.

В резултат на намалелите лихвени плащания на доход по линия на преки инвестиции и други инвестиции, през 2010 г. дефицитът по дохода намалea с 192.1 млн. евро на годишна база, достигайки 1.39 млрд. евро.

Увеличените трансфери към сектор Държавно управление доведоха до нарастване на салдото на Нетните текущи трансфери до 1.55 млрд. евро за 2010 г.

През изминалата година българските банки погасиха заеми в размер на 918 млн. евро. В същото време депозитите на нерезиденти в местни банки намаляха с 642 млн. евро. Финансовата сметка на платежния баланс отчете дефицит в размер на 0.9 млн. евро. Тези потоци са свързани с погасяване на задължения към чуждестранни банки-майки и не са индикатор за рискове в местната икономика и респективно за намаляване доверието на нерезидентите. През януари 2011 г. банките са придобили чуждестранни активи на стойност 358.8 млн. евро и в същото време чуждестранните депозити са намалели с 229.5 млн. евро.

Преките чуждестранни инвестиции възлязоха на 1638.6 млн. евро за 2010 г. спрямо 2412.2 млн. евро за 2009 г.

Привлечените преки инвестиции през 2010 г. са в преобладаваща степен под формата на дялов капитал, 1492.7 млн. евро, и към банковия сектор, под формата на реинвестирана печалба, 208.7 млн. евро. Икономическата криза направи инвеститорите много

предпазливи и чувствителни към риска, в резултат на което ПЧИ към България драстично се свиха през изминалата година. Друга позиция с отрицателен принос към финансовата сметка на платежния баланс на страната са намаляващите задължения към чуждестранните собственици на местни банки под формата на кредитни линии и депозити. Поради невъзможността им да използват високата си разполагаема ликвидност за кредитиране на частния сектор, банките оптимизираха пасивите си, което доведе до понижение на външния дълг на страната.

Паричен сектор

Системата на паричен съвет запазва стабилността си. Към края на март 2011 г. валутните резерви на страната достигнаха 23.9 млрд. лв. и се понижават с 0.2% спрямо същия месец на предходната година. Към момента резервите осигуряват покритие на паричната база от 176.3%. Към края на януари валутните резерви покриваха 6.7 месеца внос на стоки и нефакторни услуги, а съотношението им към краткосрочния външен дълг достигна 108.4%.

През 2010 г. при паричните агрегати се наблюдаваше възходяща динамика, отразяваша постепенното стабилизиране на икономическата активност и нарастването на банковите депозити на резиденти. Към края на 2010 г. широките пари отбелязаха годишен прираст от 6.2% при 4.2% през декември 2009 г. Към края на февруари 2011 г. ръстът на паричното предлагане леко се забави до 5.9% под влияние на сезонни фактори. Търсенето на кредити остана слабо, а банките бяха предпазливи в кредитната си политика и прилагаха по-строги стандарти и условия по кредитите. Кредитът за частния сектор забави годишното си нарастване до 1.1% в края на предходната година, а в края на февруари леко ускори годишния си ръст до 1.7%, благодарение на кредитите за нефинансови предприятия.

Към момента банковият сектор в България е стабилен, с високи капиталови буфери и добри финансови показатели. Слабото търсене на кредити и нарастването на депозитите доведе до акумулиране на значителен свободен ресурс у банките, който те използват за изплащане на външните си задължения.

Към края на 2010 г. среднопретегленият лихвен процент по сročните депозити се понижи до 4.6% и е с 1.4 п.п. по-нисък спрямо края на 2009 г. Въпреки високата ликвидност на банките, цената на кредитния ресурс не се понижи през 2010 г. Към декември 2010 г. среднопретегленият лихвен процент бе по-висок с 0.4 п.п. в сравнение с декември 2009 г. Средният процент по потребителските кредити бе с 1.2 п.п. по-нисък, цената на жилищните кредити се понижи с 1 п.п., а процентът по кредитите за предприятия бе с 0.7 п.п. по-висок от миналогодишния. В края на февруари 2011 г. среднопретегленият лихвеният процент по депозити се понижи спрямо същия месец на предходната година с 1.1 п.п. до 4.4%. Същевременно среднопретеглените лихвени проценти по потребителските, жилищните и корпоративните кредити се понижиха съответно с 1.1 п.п., 0.6 п.п. и 1 п.п.

Макроекономическа прогноза за периода 2011-2014 г.

В средносрочен план се очаква устойчиво възстановяване в развитието на световната и европейската икономика, което ще окаже положително въздействие и върху българската икономика. През 2011 г. европейската икономика се очаква да отбележи ръст от 1.7%, който постепенно ще се ускори до 2.2% през 2014 г. За същия период експанзията на

световната икономика се оценява на съответно 4.4% през настоящата година до 4.7% през 2014 г.

Основни макроикономически показатели

Показатели	Мярка	2009 г.	2010 г.	2011 г.	2012 г.	2013 г.	2014 г.
БВП - текущи цени	млн.лв.	68 322	70 474	75 575	80 835	86 480	92 089
БВП - реален растеж	процент	- 5.5	0.2	3.6	4.1	4.4	4.2
Хармонизирана инфлация							
в края на годината	процент	1.6	4.4	4.2	2.8	2.4	2.4
средна за периода	процент	2.5	3.0	3.9	3.3	2.6	2.4
Валутен курс							
- в края на годината	лв./USD	1.3576	1.4728	1.4821	1.4943	1.5062	1.5187
- средногодишен	лв./USD	1.4022	1.4753	1.4779	1.4890	1.5005	1.5130
Текуща и капиталова сметка	млн. евро	- 3 000	- 65	- 276	- 713	- 948	- 862
Текуща и капиталова сметка	процент от БВП	- 8.6	- 0.2	- 0.7	- 1.7	- 2.1	- 1.8
Финансова сметка	млн. евро	1 189	- 0.9	1 907	4 275	2 861	3 667
Общо салдо на платежния баланс	млн. евро	- 1 010	- 384	1 631	3 562	1 913	2 805

В рамките на програмния период се очаква българската икономика да отбелязва умерени темпове на икономически растеж от порядъка на 3.6% до 4.4%. Вътрешното търсене постепенно ще засилва положителният си принос, стимулирайки вноса, което ще се отрази в намаление на приноса на нетния износ. Все пак, делът на вътрешното търсене към БВП ще остане под нивата си от предкризисните години.

За разлика от 2009 и 2010 г., през 2011 г. крайните потребителски разходи на домакинствата се очаква да нараснат с 3.1%, допринасяйки с 1.9 п.п. за увеличението на индивидуалното потребление (с 3.2% спрямо 2010 г.). Основната причина за това е достигнатата ниска база през изминалата година. В допълнение, постепенното възстановяване на доверието в икономиката, очакваната по-висока кредитна активност и преустановяването на негативните тенденции на трудовия пазар също ще окажат положително въздействие. В периода до 2014 г. частното потребление се очаква да нараства с умерени темпове от около и над 4%.

Инвестициите също ще възстановят положителната си динамика през 2011 г., оценявана на 5.5% в реално изражение. По-високата инвестиционна активност е свързана с увеличението на износа и повишаващото се търсене. В средносрочен план брутното капиталобразуване ускорява темпа си на нарастване до 7.4% през 2014 г.

През 2011 г. темпът на увеличение на износа на стоки и услуги се очаква да се забави спрямо реализирания ръст през 2010 г. до 8.2%, поради нарасналата база през изминалата година, а в средносрочен план да се установи на ниво малко над 7%. За разлика от 2010 г., когато реализираният ръст на вноса бе обусловен изцяло от вноса на стоки, стимулиран предимно от нуждите на експортно-ориентираната промишленост, през 2011 г. вносът на услуги също се очаква да нарасне под влияние на възстановеното вътрешно потребление. За настоящата година вносът се очаква да нарасне с 7.8% в

реално изражение. В периода до 2014 г. очакваното забавяне в темпа на нарастване на износа е свързано и с ограничаване в ръста на вноса до около 7.3% през 2014 г.

Трудов пазар и доходи

През 2011 г. се очаква пазарът на труда да се стабилизира след негативните развития през предходните две години. Нивото на безработица през първото тримесечие ще се задържи около стойността си от края на предходната година, след което се очаква да започне плавно да намалява, като годишният спад на показателя се очаква да се реализира едва през втората половина на годината. Така за цялата 2011 г. няма да бъде отбелязан съществен спад на показателя и неговата средногодишна стойност ще се установи на 10.1%⁵. Средният брой на заетите се очаква да отбележи слабо нарастване от 0.2%⁶. Стабилизирането на заетостта ще забави темпа на нарастване на производителността на труда, но той ще остане съпоставим с този от предкризисните години. Високите нива на безработица ще продължат да ограничават ръста на средната работна заплата в страната.

В периода 2012–2014 г. се очаква производителността на труда да отбележи постепенно ускорение в темпа си на повишение, което ще бъде съпроводено с умерено нарастване на заетостта и намаление на безработицата, чиято стойност се очаква да достигне около 8.9% през 2014 г. След като през 2010 г. изпреварващото нарастване на доходите над производителността на труда от последните няколко години бе преустановено, в средносрочен план двата показателя се очаква да се изменят с близки темпове.

Инфлация

С изключение на 2011 г., ХИПЦ се очаква постепенно да намалява в рамките на програмния период както към края на всяка година, така и като средногодишно изменение. През 2011 г. средногодишната инфлация ще се ускори до 3.9%, основно под влияние на привнесена инфлация по линия на повишаващите се международни цени на ресурсите. Поскъпването на храните ще продължи да оказва въздържащ ефект върху базисната инфлация, макар че тя се очаква да се повиши, вследствие възстановяването във вътрешното потребление. В периода 2012–2014 г. нарастването на цените при търгуемите стоки ще бъде ограничено от повишаването на производствената активност и производителността на труда в промишлеността. Така очакванията са за по-високи потребителски цени на услугите в сравнение с храните и нехранителните стоки. Базисната инфлация за разглеждания период се очаква да бъде по-висока от общата инфлация. За постепенното намаление на инфлацията допринасят очакваните невисоки растежи на международните цени на суровините и петрола. Като несъществен се оценява приносът върху инфлацията от страна на административните цени и данъчната политика в периода до 2014 г.

Платежен баланс

В средносрочен план дефицитът по текущата сметка на платежния баланс се очаква да се задържи на нива до 4% от БВП. Основните фактори за поддържането на устойчиво ниския дефицит са очакваното относително ниско отрицателно търговско салдо (под 10% от БВП), по-големите трансфери, основно от ЕС, и положителен принос от страна на услугите. Очакваното повишение в приходите от туризъм, както и в износа на транспортни услуги, свързан с устойчивия ръст на износа на стоки, ще подпомогнат

⁵ Според данните от НРС.

⁶ Според дефиницията за заетост от СНС

поддържането на положителното салдо по услугите на нива от малко над 5% от БВП през целия програмен период.

От 2011 г. се очаква и постепенно увеличение на притока на чужди капитали към страната. Въпреки че преките чуждестранни инвестиции ще останат на нива, значително по-ниски спрямо последните години, те ще продължат да осигуряват стабилно покритие на дефицита по текущата сметка. Очаква се умерено възстановяване на външното финансиране на фирмите. В същото време, поради високата ликвидност на банките, не се очакват съществени входящи потоци към банковия сектор. През целия програмен период общото салдо на платежния баланс е положително, отразявайки финансовата устойчивост на страната.

III. ПРЕГЛЕД НА ОСНОВНИТЕ ПАРАМЕТРИ НА КОНСОЛИДИРАНАТА ФИСКАЛНА ПРОГРАМА ЗА 2010-2011 г.

1. Преглед на изпълнението на консолидираната фискална програма за 2010 г.

Таблица: Изпълнение на основните параметри на консолидираната фискална програма

ПОКАЗАТЕЛИ (в млн. лв.)	Актуализиран разчет 2010 г. КФП	Отчет 31.12.2010 г.			Изпълнение отчет/разчет
		КФП	Национален бюджет	Европейски средства ¹	
к.1	к.2	к.3=к.4+к.5	к.4	к.5	к.6=к.3:к.2
ПРИХОДИ И ПОМОЩИ	24 548.1	23 932.6	22 422.6	1 510.0	97.5%
Данъчни приходи	19 217.9	19 014.4	19 013.3	1.0	98.9%
Преки данъци	3 477.6	3 384.5	3 384.5		97.3%
Косвени данъци	9 852.0	9 954.1	9 954.1		101.0%
Приходи от социално и здравно осигурителни вноски	5 167.8	4 969.8	4 969.8		96.2%
Други данъци*	720.5	706.0	705.0	1.0	98.0%
Неданъчни приходи	3 398.4	3 315.4	3 300.2	15.1	97.6%
Помощи	1 931.8	1 602.9	109.1	1 493.8	83.0%
РАЗХОДИ И ВНОСКА ЗА ОБЩИЯ БЮДЖЕТ НА ЕС	27 810.2	26 713.4	24 724.9	1 988.5	96.1%
Нелихвени	25 105.0	25 557.8	23 569.3	1 988.5	101.8%
Текущи	21 311.7	21 991.3	21 356.1	635.2	103.2%
Капиталови	3 793.4	3 566.5	2 213.1	1 353.3	94.0%
Лихвени	507.3	485.9	485.9		95.8%
Резерв за неотложни и непредвидени разходи ²	1 418.2				
Вноска за общия бюджет на ЕС	779.7	669.7	669.7		85.9%
Трансфер от централния бюджет			-573.9	573.9	
БЮДЖЕТНО САЛДО	-3 262.1	-2 780.8	-2 876.2	95.4	

* Вкл. постъпленията от налози върху захарта

¹ Европейски средства - включват средствата по предприсъединителни инструменти на ЕС, средствата по оперативни програми от Кохезионния и Структурните фондове на ЕС (управлявани от Националния фонд към МФ), както и Европейски земеделски фонд за развитие на селските райони и Европейски фонд за рибарство (управлявани от Разплащателната агенция към ДФ "Земеделие"). В европейските средства участват и средствата от национално съфинансиране по европейските програми.

² В позицията "Резерв за непредвидени и неотложни разходи" се отразяват само данните по разчет.

Изпълнение на приходите

Приходите по консолидираната фискална програма (КФП) за 2010 г. са в размер на 23 932.6 млн.лв., което представлява 97.5% от актуализираните годишни разчети. Данъчните постъпления са в размер на 19 014.4 млн.лв., или 98.9% от разчета за годината. Неданъчните приходи и помощите са в размер на 4 918.3 млн.лв., което представлява 92.3 % от разчета за годината.

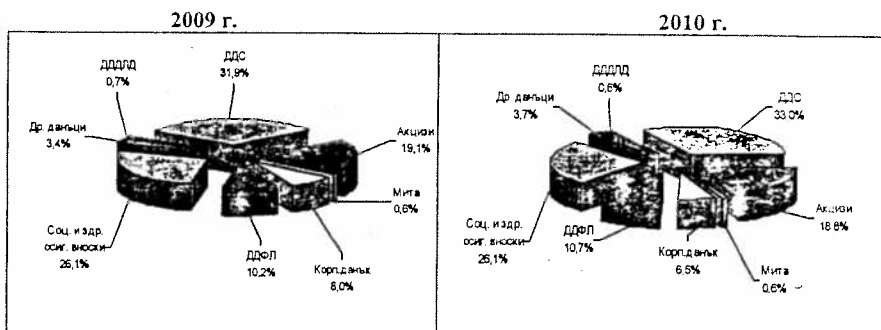
Основните параметри по изпълнението на приходите са близки до планираните с актуализираните разчети към Закона за изменение и допълнение на Закона за държавния бюджет на Република България за 2010 г. (ЗИД на ЗДБРБ за 2010 г.), като приходите по републиканския бюджет са изпълнени на 100.5%. Относителният дял на данъчните приходи в общите постъпления по КФП е 79.4 на сто. В частта на косвените данъци се отчита преизпълнение на приходите от данък върху добавената стойност (ДДС), което напълно компенсира неизпълнението на плана в частта на акцизите. Постъпленията общо за групата на косвените данъци представляват 101.0% спрямо плана за годината. Приходите от данъците върху доходите на физическите лица (ДДФЛ) също са изпълнени на 100.2%. В частта на данъчните приходи неизпълнение на разчета се отчита основно при корпоративните данъци, имуществените данъци по общинските бюджети и при приходите от социалноосигурителни вноски по бюджета на държавното обществено осигуряване (ДОО). Заложена стратегия в актуализираната фискална рамка за 2010 г. осигури компенсиране на изоставането в приходите от осигурителни вноски чрез мерки за ограничаване на разходите по бюджета на ДОО.

Тези мерки бяха реализирани основно чрез промени в Кодекса за социално осигуряване, които намалиха натиска в частта на разходите по бюджета на ДОО и по този начин ефектът от забавянето в приходите от осигурителни вноски върху бюджетното салдо остана неутрален. От друга страна активните мерки на приходните администрации за повишаване на събираемостта на приходите и засилването на контрола при търговията с акцизни стоки, борбата с контрабандния внос, противодействието на опитите за данъчни нарушения и измами ще окажат дългосрочен дисциплиниращ ефект и натиск върху сивата икономика.

При съпоставката с данните за 2009 г. има ясно изразени ефекти с еднократен характер. През януари 2009 г. приходите от ДДС от вътрешнообщностни придобивания (ВОП) са значително по-високи от среднопотеглените приходи за останалите месеци на 2009 г. Това се дължи на постъпилите еднократно приходи през януари 2009 г. от ДДС, свързани с огромните публични разходи в края на 2008 г. Разходите за декември 2008 г. на консолидирано ниво превишават два пъти среднопотеглените разходи за предходните месеци на 2008 г., като това обуславя и по-високия размер на постъпилите през януари 2010 г. ДДС от ВОП. Тези приходи обаче са с еднократно за годината действие и през 2010 г. не се наблюдава подобен ефект. От друга страна през първите месеци на 2010 г. имаше възстановяване на ДДС и акцизи за предходни периоди, които също са с еднократен характер.

Изпълнението на годишните разчети по основните съставни бюджети е, както следва: постъпилите приходи и помощи по републиканския бюджет за отчетния период са 15 301.6 млн.лв., или 100.5% спрямо разчетите по актуализирания ЗДБРБ за 2010 г.; постъпленията по бюджетите на социално и здравноосигурителните фондове са в размер на 5 028.8 млн.лв., или 96.3% от планираните за годината; приходите по бюджета на съдебната власт са в размер на 132.6 млн.лв., което представлява 139.6% спрямо годишните разчети, по общинските бюджети са постъпили 1 517.3 млн.лв., или 89.0 % от разчета за годината и т.н.

Графика: Структурата на данъчните приходи по КФП

Данъчните постъпления (вкл. приходите от осигурителни вноски) са в размер на 19 014.4 млн. лв., или 98.9% от планираните за годината. Приходите в частта на *преките данъци* възлизат на 3 384.5 млн. лв., което представлява 97.3% от годишните разчети, при 3 813.5 млн.лв. за 2009 г. В номинално изражение приходите от преки данъци са се свили с 428.9 млн.лв. спрямо предходната година, като това се дължи в най-голяма степен на свиване на печалбите на компаниите за финансовата 2009 г. в резултат на световната икономическа криза.

Приходите от *косвени данъци* са в размер на 9 954.1 млн.лв., намалели са с 444.5 млн.лв. и представляват 95.7% от отчетените за 2009 г. Спрямо актуализираните разчети за 2010 г. изпълнението на постъпленията от косвени данъци представлява 101.0%. Постъпленията от ДДС към 31.12.2010 г. възлизат на 6 267.1 млн.лв., или 106.9% изпълнение на годишния разчет. Съпоставени с постъпленията за 2009 г. през отчетния период са постъпили със 165.5 млн.лв. по-малко, което се обуславя от една страна от значителните еднократни приходи, постъпили през месец януари 2009 г. в резултат на по-високите разходи, извършени през месец декември 2008 г. (вкл. и значителни по размер публични разходи), и от друга – ръст при износа, свиване на вътрешното потребление и др. Намаление на постъпленията от ДДС се наблюдава при почти всички отрасли, като най-голямо е при производството и търговията на горива, енергетиката, металургията и строителството. Постъпилите акцизи за периода са в размер на 3 567.9 млн.лв., или 91.5% от актуализираните годишни разчети. Приходите от мита и митнически такси за 2010 г. са в размер на 119.2 млн.лв., или 129.5% изпълнение на годишните разчети.

Приходите от *други данъци* (включват други данъци по ЗКПО, имуществени данъци, постъпленията от налози върху захарта и др.) са в размер на 706.0 млн.лв., което представлява 98.0% от разчета за годината.

Приходите от *социалноосигурителни и здравни вноски* за 2010 г. са в размер на 4 969.8 млн.лв., или 96.2% от годишните разчети.

Неданъчните приходи по консолидираната фискална програма са в размер на 3 315.4 млн.лв., което представлява 97.6% спрямо годишните разчети, като спрямо 2009 г. е налице спад от 6.4%. По-сериозно е забавянето при неданъчните постъпления по общинските бюджети, където постъпленията от продажба на нефинансови активи са 61.5% от годишния разчет.

Постъпленията от *помощи* от страната и чужбина (вкл. помощите по предприемачините инструменти и Оперативните програми на ЕС) са в размер на 1 602.9 млн.лв., което представлява 83.0% от разчета за годината.

Общият размер на касовите постъпления от ЕС (от Структурните и Кохезионния фондове, от Европейския земеделски фонд за развитие на селските райони и Европейския фонд за рибарство, от средства за директни плащания към земеделските производители и плащания по пазарни мерки и др., както и от предприемачините инструменти на ЕС) за 2010 г. е 2 163.4 млн.лв. Нетните постъпления от ЕС за 2010 г. (касови постъпления от ЕС, намалени с вноската на Република България в общия бюджет на ЕС в размер на 669.7 млн.лв.) са в размер на 1 493.8 млн.лв. За сравнение нетните постъпления от ЕС през 2009 г. са били 1 025.5 млн.лв.

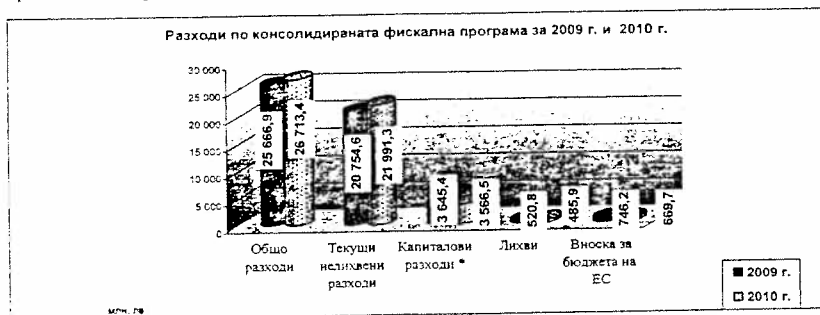
Изпълнение на разходите

Разходите по КФП (вкл. вноската на Република България за общия бюджет на ЕС) за 2010 г. са в размер на 26 713.4 млн.лв., което представлява 37.9 % от прогнозния БВП срещу 37.4% за 2009 г. Увеличението с 0.5 п.п. от БВП за 2010 г. спрямо тези за предходната година се дължи на по-високите социално и здравноосигурителни плащания през 2010 г. (вкл. базов ефект от увеличението на пенсията през 2009 г.), както и на разплащането на задължения от 2009 г., които касово са отчетени като разходи през 2010 г.

Разходите по КФП представляват 96.1% от актуализираните разчети за годината. Структурата на разходите през 2010 г. е променена, като се отчита свиване при основната част от елементите на разходите, като относителен дял в БВП, с изключение на социалните разходи и разходите за субсидии. Мерките за ограничаване на разходите по бюджетните на министерствата и ведомствата и на разходи и трансфери/субсидии по републиканския бюджет дадоха възможност за разплащане на задължения от предходни години. По-високата база при социалните плащания и допълнителните средства за преодоляване на напрежението в сектора на здравеопазването са факторите за отчетения ръст в социалните и здравноосигурителните плащания.

Текущите нелихвени разходи възлизат на 21 991.3 млн.лв. (103.2 % спрямо разчета за годината), *капиталови разходи* (вкл. нетния прираст на държавния резерв) – 3 566.5 млн.лв. (94.0 % от планираните за годината), а *лихвените плащания* са в размер на 485.9 млн.лв. (95.8 % от планираните за 2010 г.).

Графика: Основни разходни показатели по КФП за 2009 г. и 2010 г.

* Вкл. нетния прираст на държавния резерв

Разходи по основните съставни бюджети по КФП:

Републикански бюджет

Общият размер на **разходите по републиканския бюджет** (вкл. трансферите за др. бюджети и вноската за бюджета на ЕС) към 31.12.2010 г. е 16 871.1 млн.лв. или 89.2 % от предвидените в ЗИД на ЗДБРБ за 2010 г.

Нелихвените разходи по републиканския бюджет (без трансферите за др. бюджети), извършени през отчетния период, са в размер на 7 379.6 млн. лв., което представлява 92.2% от предвидените в ЗИД на ЗДБРБ за 2010 г. средства. *Текущите нелихвени разходи* възлизат на 6 088.4 млн.лв. или 99.7 % от плана. Разходите за заплати и възнаграждения на персонала и за осигурителни вноски са в общ размер на 2 560.8 млн.лв. или 101.8% спрямо планираните за годината, като минималното превишение на плана за годината се свързва основно с изплатени обезщетения във връзка с реструктурирането и оптимизирането на персонала в следствие на провежданата реформа в администрацията. Разходите за текуща издръжка са в размер на 2 054.4 млн.лв. (97.2 % от актуализирания разчет за годината). Това са основно разходи за горива, енергия, външни услуги, текущ ремонт, медикаменти, консумативи, други възнаграждения и плащания на персонала и др., извършени от първостепенните разпоредители с бюджетни кредити, които попадат в обхвата на републиканския бюджет. Социалните разходи (вкл. разходите за стипендии) са в размер на 802.8 млн.лв. или 91.9% от предвидените в ЗИД на ЗДБРБ за 2010 г. и са основно разходи по бюджета на МТСП за обезщетения по Закона за интеграция на хората с увреждания, Закона за семейните помощи за деца, Закона за социално подпомагане и др. Разходите за субсидии са в размер на 670.3 млн.лв. или 110.8% спрямо планираните за годината. По-високи от планираните с разчетите към актуализирания ЗДБРБ за 2010 г. са основно разходите за субсидии за осъществяване на болнична помощ, които са осигурени за сметка на реструктуриране на разходите на Министерството на здравеопазването. *Капиталовите разходи и нетният прираст на държавния резерв* са в размер на 1 291.2 млн.лв., или 68.2% от разчета за годината.

Лихвените плащания по републиканския бюджет за 2010 г. са в общ размер на 459.6 млн.лв., или 91.4% от планираните. **Лихвите по външни заеми** са в размер на 325.3 млн.лв., а **лихвите по вътрешни заеми** – 134.2 млн.лв.

Нетният размер на трансферите от/за републиканския бюджет за 2010 г. е 8 362.2 млн.лв., или 86.8% спрямо разчета за годината, в т.ч. предоставени на:

- общините – 2 437.9 млн.лв. субсидии/трансфери от републиканския бюджет;
- социално-осигурителните фондове – 5 768.6 млн.лв., което представлява 100.0% спрямо годишния разчет;
- съдебната власт – 292.6 млн.лв., или 100.0% спрямо разчета;
- Народното събрание – 35.2 млн.лв. или 70.4% от плана;
- други автономни бюджети (ДВУ, БАН, БНТ и БНР) – 555.7 млн.лв., което представлява 116.8% спрямо планираните за годината.

В края на месец декември в републиканския бюджет постъпи вноска от НЗОК в изпълнение на § 27 от ПЗР на ЗДБРБ за 2011 г. в размер на 1 413.3 млн.лв.

Разходи по бюджетите на социалноосигурителните фондове

Извършените разходи по бюджетите на социално и здравноосигурителните фондове (НОИ, НЗОК, УПФ и ФГВРС) за 2010 г. са в размер на 10 166.3 млн.лв., което представлява 97.6% от разчета за годината, в т. ч. пенсии, помощи и обезщетения по КСО в размер на 8 075.0 млн.лв., а здравноосигурителните плащания в размер на 1 942.1 млн.лв.

Разходи по бюджетите на общините

Извършените разходи по местните бюджети са в размер на 4 303.2 млн.лв. или 116.0% спрямо актуализираните разчети към ЗДБРБ за 2010 г., включително и за сметка на предоставените целеви трансфери от други бюджети. Текущите разходи възлизат на 3 510.8 млн.лв. (115.9% спрямо годишния разчет), а капиталовите разходи са в размер на 792.4 млн.лв. или 116.5% спрямо разчета за 2010 г.

Бюджетното салдо по КФП към края на 2010 г. е отрицателно в размер на 2 780.8 млн.лв. Салдото е формирано от дефицит по националния бюджет в размер на 2 876.2 млн.лв. и превишение на приходите над разходите по европейските средства в размер на 95.4 млн.лв.

Фискалният резерв към 31.12.2010 г. е в размер на 6 011.8 млн.лв.

2. Прогноза за изпълнението на консолидираната фискална програма за 2011 г.

Изпълнението на основните параметри по приходите и разходите през първите месеци на 2011 г. се развива съобразно разчетите към ЗДБРБ за 2011 г. Започналото през втората половина на 2010 г. стабилизиране и плавно възстановяване при постъпленията от косвени данъци се проявява и през първото тримесечие на 2011 г. Следва обаче да се отбележи, че ранната фаза на изпълнението на бюджета и нестабилните международни стокови пазари са причина за все още високата степен на неопределеност по отношение на изпълнението на приходите в годишен план. Растящите цени на петрола и енергоносителите, храните и други основни суровини могат да окажат натиск върху потреблението и да забавят очакваното плавно възстановяване в крайното потребление. Към момента не са налице индикатори за забавяне в приходите, като в контекста на заложените фискални цели за годината Министерството на финансите провежда стриктен мониторинг на основните параметри по изпълнението на бюджета и при необходимост ще бъдат предложени мерки за гарантиране реализирането на заложените фискални цели за 2011 г.

В края на януари 2011 г. Европейската комисия прогнозира в Съобщение до Съвета на ЕС, че бюджетната позиция на България за 2011 г. се очаква да бъде в съответствие с препоръките на Съвета във връзка с процедурата за наличие на прекомерен правителствен дефицит в България от юли 2010 г. В Съобщението се посочва, че към момента не са необходими по-нататъшни стъпки по процедурата по прекомерен дефицит на България. Отбелязва се, че правителството е предприело мерки, които следва да осигурят необходимото подобрене на бюджетната позиция чрез законово адекватни фискални усилия в бюджета за 2011 г. в съответствие с препоръките на Съвета. Мерките за постигане на необходимото фискално подобрене през 2011 г. са заложили в разчетите към ЗДБРБ за 2011 г. и съгласно одобрената фискална рамка дефицитът, оценен по методологията ESA 95, се подобри с повече от 1 п.п. от БВП спрямо предходната година, за да достигне 2.5% от БВП.

Параметрите по изпълнението на данъчните приходи на касова основа към месец февруари и предварителните оценки за март се движат в рамките на разчетите за периода

в съответствие със ЗДБРБ за 2011 г. В годишен план изготвените оценки от приходните администрации и Министерството на финансите очертават данъчните приходи по републиканския бюджет да бъдат близки до разчетите към ЗДБРБ за 2011 г. Очертава се напрежение при изпълнението на приходите от осигурителни вноски. Изготвените оценки към началото на февруари за очакваното изпълнение на приходите на консолидирано ниво за 2011 г. дават основание да се очаква годишните разчети на данъчните приходи към ЗДБРБ за 2011 г. да бъдат изпълнени в рамките на около 98%.

При допускане за непроменени политики може да се очаква постигане на заложеното фискално подобрение за годината от 1.4 п.п. на касова основа спрямо предходната година. Основание за това е и обективна оценка на заложените във фискалната рамка за 2011 г. консолидиращи мерки, които са основният инструмент за реализиране на фискалната цел за годината. Фокусът през 2011 г. и в средносрочен план продължава да бъде провеждане на благоразумна фискална политика, поддържане на макроекономическата стабилност и засилване устойчивостта на българската икономика, което да позволи да бъдат неутрализирани в максимална степен вътрешните и външните дисбаланси.

IV. ФИСКАЛНА ПОЛИТИКА ЗА ПЕРИОДА 2012-2014 г.

1. Основни цели на фискалната политика

С оглед запазване устойчивостта на публичните финанси и на постигнатата макроекономическа стабилност правителството запазва целта на фискалната политика в средносрочен план за постигане на балансирана бюджетна позиция на консолидирано ниво и недопускане на дефицит над 2% от БВП преизчислен съгласно изискванията на методологията ESA 95.

Успехът на провежданата фискална политика се потвърждава от получената положителна оценка от ЕК относно предприетите от България мерки и действия за излизане от процедурата на прекомерен дефицит. Правителството своевременно предприе действия за преодоляване на пропуски във връзка с необезпечени ангажменти, водещи до влошаване на бюджетното салдо. Бяха въведени ограничения по ПРБК за постите от тях ангажменти, както и конкретни мерки за фискална консолидация, намиращи израз в оптимизиране на разходите и подобряване на събираемостта на приходите. В резултат на това в края на месец януари 2011 г. ЕК предприе стъпки за прекратяване на процедурата за прекомерен дефицит за България.

По отношение на бюджетния баланс настоящата фискална рамка предвижда постигане в средносрочен план на балансирана бюджетна позиция при следните нива по години, а именно дефицит по КФП от 1.5% от БВП за 2012 г., 1.0% от БВП за 2013 г. и 0.5% от БВП за 2014 г. Прави впечатление, че консолидационното усилие е в размер на 0.5% от БВП за всяка година от периода, за разлика от заложеното за 2011 г., възлизащо на 1% от БВП положителна корекция на дефицита от 2010 г.

Предвижда се планираното свиване на дефицита в тригодишен период да се постигне при запазване на данъчните ставки при преките данъци, плавно повишаване на някои акцизни ставки с оглед достигане на минималните за общността в договорените срокове и повишаване на събираемостта.

По отношение размера на консолидираните разходи правителството си поставя за цел ограничаване на преразпределителната си роля на ниво до 40% от БВП, като в предложеното ограничение на публичния сектор се включват вноската в общия бюджет на ЕС, разходите за сметка на помощта от ЕС и съответното национално съфинансиране.

За гарантиране устойчивостта на публичните финанси както в краткосрочен, така и в дългосрочен план правителството ще продължи да се придържа към постигнатите ниски нива на консолидирания дълг в процент от БВП, които са съобразени с поставените национални цели по отношение на бюджетния баланс и са значително под определената с Маастрихтските критерии допустима задължняост от 60% от БВП.

2. Фискални правила и процедури

Фискалната политика в България е ключов фактор за устойчивото развитие на страната, която в съчетание с валутния борд създаде благоприятна среда за развитие на икономиката. В България се формира фискална политика, основана на ниски данъци, ограничена преразпределителна роля на държавата и спазване на ограниченията, наложени от Пакта за стабилност и растеж.

Финансовата и икономическа криза се отрази неблагоприятно върху икономическия растеж на страната и доведе до влошаване на бюджетната позиция. Независимо от това общото фискално състояние на страната остава стабилно като са налице всички предпоставки предложените от правителството промени във фискалните правила и разработените процедури за тяхното прилагане да разширят перспективите за икономическото ни развитие.

По отношение на прилаганите през последните години фискални правила, касаещи размера на публичния сектор, бюджетния баланс и равнището на консолидирания дълг в процент от БВП правителството засилва ограничителната им роля и подготвя нужните законодателни промени за тяхното утвърждаване. Промяната в националните фискални правила цели осигуряване на възможности за бързо възстановяване на икономиката, ефективна защита и подкрепа на уязвимите социални групи при спазване на политика на строга фискална дисциплина. В таблицата по-долу е представено развитието на националните цифрови фискални правила.

Таблица: Развитие на фискалните правила

ПРИХОДИ	До 2011 г. включително	2012-2014 г.
		ПРОЕКТ НА ТБП
Начало на прилагане		от 2012 г.
Основание		Проект на Пакт за финансово стабилност
Обхват		Нови видове данъци върху доходите или печалбите и промени в данъчните ставки на съществуващите данъци върху доходите или печалбите
Целева стойност	не се прилага правило	Не се прилага целева стойност
Времеви обхват		Дългосрочно

РАЗХОДИ	2009 г.	2010 г.	2011 г.	2012-2014 г.
				ПРОЕКТ НА ПАКТ
Начало на прилагане	от 2006 г.			от 2012 г.
Основание	Управленска програма			Проект на Пакт за финансова стабилност
Обхват	Консолидирани разходи	не се прилага цифрово разходно правило		Консолидирани разходи
Целева стойност	40% от БВП			до 40% от БВП
Времеви обхват	ежегодно			ежегодно
БЮДЖЕТЕН БАЛАНС	2009 г.	2010 г.	2011 г.	2012-2014 г.
				ПРОЕКТ НА ПАКТ
Начало на прилагане	от 2006 г.	от 2010 г.	от 2010 г.	от 2012 г.
Основание	Тригодишна бюджетна прогноза	Тригодишна бюджетна прогноза	Тригодишна бюджетна прогноза	Проект на Пакт за финансова стабилност
Обхват	Консолидирана фискална програма	от КФП са изключени средствата от европейските фондове и програми	Консолидирана фискална програма	Консолидирана фискална програма
Целева стойност	Положително бюджетно салдо	Балансиран национален бюджет	Салдо по КФП - дефицит до 2% от БВП	Салдо по КФП - дефицит до 2% от БВП
Времеви обхват	ежегодно	ежегодно	ежегодно	ежегодно
ДЪЛГ	2009 г. - 2014 г.			
Начало на прилагане	от 2003 г.			
Основание	Закон за държавния дълг			
Обхват	Консолидиран държавен дълг			
Целева стойност	60% от БВП			
Времеви обхват	ежегодно			

От началото на 2011 г. Министерство на финансите насочи усилията си към разработване на нови правила, обединени в т.нар. „Пакт за финансова стабилност“, които да гарантират в дългосрочен план макроикономическа и финансова устойчивост на страната. Мерките, съдържащи се в пакта, са по три основни направления. Първото се отнася за размера на публичния сектор и е свързано с ограничаване на преразпределителната роля на държавата до 40% от БВП. Второто направление се отнася за бюджетната позиция, като се определя максимално допустим годишен бюджетен дефицит, преизчислен по Европейската система от интегрирани икономически сметки в размер не повече от 2 на сто от БВП. Третото направление касае данъчната политика в частта на преките данъци, като основната мярка предвижда закони, с които се установяват нови видове данъци върху доходите или печалбите, или се променят данъчните ставки на съществуващите данъци върху доходите или печалбите, да се приемат с мнозинство две трети от всички народни представители.

С предложените в пакта мерки правителството цели да отговори на отправената от страна на ЕК препоръка за подобряване на контрола върху разходите и спазване на приетите със средносрочната фискална рамка решения и параметри за всяка отделна година от периода ѝ на действие.

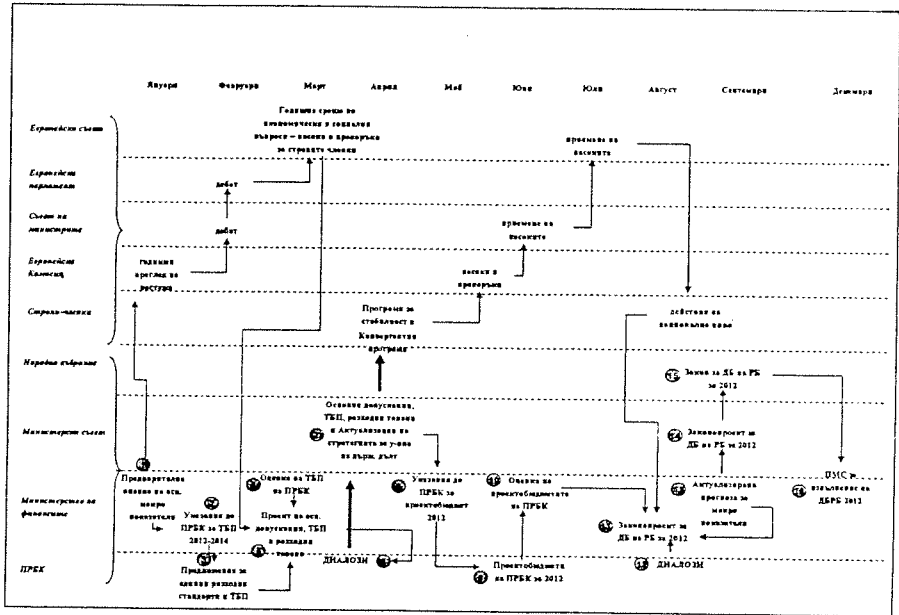
Настоящата бюджетна прогноза за периода 2012-2014 г. е разработена в рамките на бюджетната процедура за 2012 г., като в нея са запазени добрите практики от предходните години, отнасящи се до правила, отговорности, подход на вземане на решение „отгоре-надолу”. Нов съществен момент в бюджетната процедура за 2012 г. е интегрирането на инициативата на Европейската комисия „Европейски семестър”, която цели засилване и укрепване на икономическото управление и координация на икономическите, фискални и бюджетни политики на страните-членки чрез задълбочаване и разширяване обхвата на процедурите на ЕК за фискално наблюдение.

Това ще позволи постигане на съгласуваност между тригодишната бюджетна прогноза и разходните тавани по първостепенни разпоредители с бюджетни кредити, без по общини, за периода 2012-2014 г. с ангажиментите по Националната програма за реформи, в рамките на Стратегия „Европа 2020” и Конвергентната програма.

Основната промяна в бюджетната процедура за 2012 г. е изтеглянето напред във времето на основните срокове по приемане от правителството на тригодишната бюджетна прогноза и на разходните тавани по ПРБК, без по общини, за периода 2012-2014 г., като ключови документи за съставянето на проектобюджета за 2012 г. Промяната е продиктувана от решението на ЕК за отлагане във времето на разработването и внасянето на конвергентните програми и на програмите за стабилност на страните-членки не по-късно от 30 април 2011 г.

Именно това продиктува необходимостта от реструктуриране на стъпките и преминаване към бюджетна процедура, разделена в два основни етапа – разработване и одобряване на тригодишната бюджетна прогноза и таваните на разходите по ПРБК, без по общини, за периода 2012-2014 г. и на актуализацията на Стратегията за управление на държавния дълг и разработване на законопроекта за държавния бюджет на Република България за 2012 г. и приемане на постановление за неговото изпълнение.

Схема: Интегриране на „Европейския семестър“ в националната бюджетна процедура за 2012 г.

Изготвянето на националните програми за реформи (НПР) и програмите за стабилност/конвергентните програми (ПСКП) и предоставянето им на Европейската комисия по едно и също време е основният ангажимент на държавите-членки в изпълнение на инициативата за подобрена координация на икономическите политики.

Основен елемент в рамките на засилената координация на икономическите политики е Годишен преглед на растежа, който ще бъде основата за дискусиите на Пролетния европейски съвет. На тази база, както и въз основа на разработените КП и НПР, ЕК ще даде оценка на идентифицираните тесни места пред растежа на страната ни, както и на напредъка ни към постигането на националните цели в изпълнението на петте водещи цели по стратегията "Европа 2020", като при необходимост ще даде препоръки и насоки или директно ще отпрати предупреждение.

Основните задачи, свързани с повишаване качеството на публичните финанси, ще бъдат насочени към усъвършенстване на принципите и нормите за спазване на бюджетната дисциплина във всички фази на бюджетния процес, в т.ч. разширяване на правилата и нормите за поемане на разходни ангажименти и подобряване на финансовото управление и контрол. Ще продължават усилията за усъвършенстване на процесите и повишаване качеството на публичните финанси чрез разширяване практиката на използване на индикатори за оценка на ефектите и на системни оценки на разходите и ползите от правителствените програми и политики.

3. Прогнозни фискални параметри по консолидираната фискална програма за периода 2012-2014 г.

Запазването на данъчноосигурителната политика освен необходимата за икономическите агенти предсказуемост се очаква да има принос в общите приходи по КФП в рамките на 27% от БВП. Общото ниво на приходите по КФП за периода 2012-2014 г. се предвижда да варира в рамките на 36% от БВП, като за 2014 г. те са около 34% от БВП, основно във връзка с неяснотата по отношение на следващата финансова перспектива 2014-2020 г. Поради тази причина разходите по КФП за 2014 г. са на ниво от 34.3% от БВП с оглед постигане на заложената фискална цел за отрицателно бюджетно салдо в размер на 0.5% от БВП.

Разходите по КФП за 2012 и 2013 г. се запазват на нивата от 2011 г. и са съответно 37.2% БВП и 36.9% от БВП с цел осигуряване на планираните стъпки за намаляване на дефицита. Изпълнението на разходната част на бюджета ще се осъществи посредством провеждане на засилен контрол върху разходите и мерки за спазване на бюджетната дисциплина. По този начин се изпълнява и декларираното от правителството намерение за ограничаване преразпределителната роля на държавата до 40% от БВП.

Таблица: Консолидирана фискална програма за периода 2011-2014 г.

№	КОНСОЛИДИРАНА ФИСКАЛНА ПРОГРАМА	2011 г.		2012 г.		2013 г.		2014 г.	
		Програма		Прогноза		Прогноза		Прогноза	
		млн. лв.	% от БВП	млн. лв.	% от БВП	млн. лв.	% от БВП	млн. лв.	% от БВП
I.	Общо приходи	26 208.5	34.7%	28 894.2	35.7%	31 066.9	35.9%	31 177.7	33.9%
1.	Данъчни приходи	20 687.7	27.4%	21 772.0	26.9%	23 138.4	26.8%	24 554.8	26.7%
2.	Неданъчни приходи	3 306.1	4.4%	3 047.3	3.8%	3 145.6	3.6%	3 197.4	3.5%
3.	Помощи	2 214.7	2.9%	4 074.9	5.0%	4 783.0	5.5%	3 425.4	3.7%
	Общо разходи в Вноска в общия бюджет на ЕС	28 171.5	37.3%	30 109.2	37.2%	31 946.9	36.9%	31 627.7	34.3%
II.	Общо разходи	27 360.0	36.2%	29 213.4	36.1%	30 989.8	35.8%	30 603.5	33.2%
1.	<i>Общо неликвидни разходи</i>	<i>26 698.9</i>	<i>35.3%</i>	<i>28 488.6</i>	<i>35.2%</i>	<i>30 073.1</i>	<i>34.8%</i>	<i>29 790.8</i>	<i>32.3%</i>
1.1.	Текущи неликвидни разходи	22 476.8	29.7%	23 229.1	28.7%	24 173.8	28.0%	24 758.6	26.9%
1.2.	Капиталови разходи	3 644.4	4.8%	4 840.5	6.0%	5 472.0	6.3%	4 583.4	5.0%
1.3.	Прираст на държавния резерв и изкупуване на земеделска продукция (нето)	50.4	0.1%	50.4	0.1%	50.4	0.1%	50.4	0.1%
1.4.	Резерв за непредвидени и неотложни разходи	527.4	0.7%	368.6	0.5%	376.9	0.4%	398.4	0.4%
2.	<i>Лихви</i>	<i>661.1</i>	<i>0.9%</i>	<i>724.9</i>	<i>0.9%</i>	<i>916.6</i>	<i>1.1%</i>	<i>812.8</i>	<i>0.9%</i>
III.	Вноска в общия бюджет на ЕС	811.5	1.1%	895.7	1.1%	957.2	1.1%	1 024.2	1.1%
IV.	Бюджетно салдо (+/-)	-1 963.0	-2.6%	-1 215.0	-1.5%	-880.0	-1.0%	-450.0	-0.5%
	БВП	75 574.7		80 834.7		86 480.4		92 089.4	

4. Фискални рискове

Световната икономика започна да се възстановява от финансовата и икономическа криза, повлиявайки благоприятно върху българския износ. Регистрираният реален ръст на БВП от 0.2% в реално изражение през 2010 г. се дължи на увеличения износ на стоки и услуги, който се очаква да остане основен двигател на растежа в средносрочен план.

Процесът на възстановяване на основните ни търговски партньори и неговата продължителност, обаче, остават несигурни, а възможността за проявата на външни шокове създава рискове пред развитието на българската икономика, а оттам и пред публичните финанси.

В тази връзка основните рискове пред изпълнението на бюджета в средносрочен план са свързани с:

➤ *изместване на структурата на икономическия растеж към по-висок принос на нетния износ и индикациите за по-ниска данъчна събираемост*

Риск пред приходната част на бюджета до известна степен създава и променената структура на икономическия растеж, изразяваща се във висок принос на износа. В предишните години вътрешното търсене представляваше основен двигател на растежа, което беше благоприятно за бюджета, създавайки висока данъчна база. Обратното, икономически растеж, генериран от износ, би създал условия за по-нисък ръст на данъчните приходи в сравнение с номиналното увеличение на БВП, тъй като износът е необлагаем. Консервативният подход при планирането на приходната част на бюджета значително ограничава вероятността за реализирането на този рисков фактор, но като цяло действието му не може да бъде напълно елиминирано. Допълнително е възможно да се проявят рискове, свързани с разходната част на бюджета, предвид все още високите нива на безработицата, които ще продължат да оказват натиск върху разходите за социални помощи и помощи за безработица през тази и следващата година.

➤ *застаряване на населението, водещо до натиск върху пенсионната система*

В дългосрочен план се прогнозира значително влошаване на демографската структура на населението, което представлява съществен риск за фискалната политика. Увеличаването на дела на възрастните хора се очаква да доведе до забележим натиск в дългосрочен план върху бюджетните разходи за пенсии и здравеопазване.

Със започналата от началото на 2011 г. реформа на пенсионната система бяха приети мерки за консолидация на бюджета на НОИ и стабилизиране на приходите на ДОО. Тези промени доведоха до намаляване на тежестта от застаряването на населението върху публичните финанси, посредством подобряването на бюджета на НОИ, като оценката на риска за публичните финанси от застаряването на населението се подобри. Въпреки това демографският процес продължава да бъде сериозно предизвикателство за запазване устойчивостта на публичните финанси и прави необходимо подобряването на качеството на публичните разходи в системата на пенсионното осигуряване, здравеопазването и образованието, както и поддържането на консервативна политика по отношение на бюджетния баланс.

➤ *повторно влошаване на външната среда поради изтичането на срока на действие на фискалните и монетарни стимули, което да подтисне възстановяването на българската икономика*

Икономическото развитие на българската икономика през следващите години се очаква да бъде силно повлияно от динамиката на външната среда. Евентуални негативни шокове, които е възможно да резултират в по-бавно възстановяване на икономиките в международен план, се свързват с несигурността около динамиката на държавните дългове и високите им нива в определени страни-членки на ЕС.

➤ *продължителното действие на неблагоприятни ценови ефекти, в следствие на нарастване на международните цени, и в частност на петрола, също създават предпоставки за по-бавно възстановяване от кризата.*

Допусканията за по-високи цени на суровия петрол и по-нисък растеж на европейската икономика са предпоставка за разработване на следните алтернативни сценарии:

1. Песимистичен сценарий при по-високи цени на петрола

При този сценарий е отразена несигурността относно развитието на цената на петрола на международните пазари. Основното допускане е за по-висока цена на суровия петрол с 10% спрямо базовия сценарий през 2011 г. Това ще доведе до по-висока инфлация както по линия на повишените цени на енергийните стоки, така и в резултат на вторични ефекти върху останалите цени от потребителската кошница.

При подобно развитие на икономическата конюнктура се очаква по-високата инфлация да доведе до по-бавно възстановяване на потреблението на домакинствата през настоящата година, което ще се отрази негативно върху реалния растеж на вноса и той ще намалее с 0.15 п.п. От друга страна, повишаването на цената на петрола не се очаква да окаже съществено влияние върху реалния растеж на износа.

Покачването на цената на петрола ще има негативно влияние върху текущата сметка на страната, основно по линия на изменение на търговския баланс. Поскъпването на една от основните суровини за България ще доведе до изпреварващо спрямо износа номинално нарастване на вноса, което ще доведе до увеличаване на търговския дефицит през 2011 г. Въздействието върху останалите елементи на текущата сметка ще бъде ограничено.

2. Песимистичен сценарий при забавено възстановяване на европейската икономика

По-слабото развитие на икономиките на основните ни външнотърговски партньори ще окаже негативно влияние върху българския износ на стоки и услуги както в номинално, така и в реално изражение. Ограничаването на износа ще има задържащо влияние и върху вноса на суровини за експортно-ориентирани индустрии. Допълнително въздействие ще се наблюдава и по линия на по-ниското вътрешно търсене под формата на инвестиции.

По-бавното нарастване на европейската икономика ще възпрепятства и положителното развитие на пазара на труда през 2011 г. По-слабият износ и по-ниската инвестиционна активност няма да позволят нарастване на общата заетост в страната и броят на зетите се очаква да се задържи около нивото си от 2010 г. От 2012 г. нивото на безработицата се очаква да започне да намалява, но до края на програмния период ще остане с около 0.2-0.3 п.п. по-високо спрямо базисния сценарий. Нарастването на зетите през 2012 г. се очаква да бъде с 0.13 п.п. по-ниско в сравнение с базисния сценарий, а за следващите две години темповете на изменение и в двата сценария ще бъдат идентични.

3. Оптимистичен сценарий за по-бързо възстановяване на потреблението

При този сценарий се очаква по-бързо възстановяване на потребителското доверие, което ще има положителен ефект върху частното потребление и растежа на българската икономика. Нарастването на потреблението, от своя страна, ще доведе и до слабо повишаване на инфлацията.

По-високият реален растеж на крайното потребление с 0.74 п.п. ще се отрази в по-висок растеж на икономиката с 0.2 п.п. през 2011 г. Този растеж, от своя страна ще доведе до по-високи инвестиции основно през първите две години.

Покачването на вътрешното търсене ще доведе до нарастване на вноса както в реално, така и в номинално изражение. От друга страна, ефектът върху износа се очаква да бъде незначителен.

Очакванията за заетостта и безработицата следват посоката на развитие от базисния сценарий, като не се очакват съществени отклонения в динамиката на показателите през целия програмен период. Разликите в нарастването на заетите са относително по-големи през 2011 г. и 2012 г., макар изменението да са под 0.1 п.п. на година в резултат на очакваната по-висока инвестиционна активност. Нивото на безработица се задържа на равнищата си от основния сценарий.

Чувствителност на бюджетните прогнози към алтернативните сценарии

Алтернативните сценарии разкриват някои рискове пред бюджетните прогнози, които са свързани с промяната в структурата и степента на икономическо възстановяване. Най-голямо влияние върху приходната част на бюджета има динамиката на вътрешното търсене, в частност, на крайното потребление. Поради тази причина, най-голямо влияние върху изменението на бюджетните постъпления би се наблюдавало при реализирането на оптимистичния алтернативен сценарий за по-бързо възстановяване на потреблението спрямо ефектите в другите два песимистични сценария. Ускореното възстановяване на потребителското доверие, намиращо отражение в по-висок ръст на българската икономика спрямо базовия сценарий, ще има положително въздействие върху приходната част на бюджета, генерирайки допълнителни постъпления в границите от около 70 млн. евро през 2011 г. до 240 млн. евро през 2014 г. Последното ще предостави възможност за ускоряване процеса на фискална консолидация и, при презумпцията за запазване на бюджетните разходи на равнище еквивалентно на базовия сценарий, е възможно дефицитът на консолидирана основа да бъде редуциран до 2.4% от БВП през 2011 г., 1.2% от БВП през 2012 г. и 0.6% от БВП през 2013 г.⁷

При песимистичния сценарий с основно допускане за забавено възстановяване на европейската икономика негативното въздействие произтича основно от динамиката на износа, като се очаква промените в приходната част на бюджета да бъдат по-малки по размер и противоположни по знак спрямо тези в оптимистичния сценарий, независимо от голямата разлика между растежите на икономиката през 2011 г. и 2012 г. С цел постигане на целевите стойности за дефицита при този сценарий следва да се предвиди допълнително ограничаване на правителствените разходи спрямо базовия сценарий в рамките на прогнозния период, равняващо се на 0.1% от БВП за 2011 г., 0.2% от БВП за 2012 г. и 0.4% от БВП за 2013 г.

Променливостта на цените на петрола в рамките на допусканията по първия песимистичен сценарий имат относително ограничено влияние върху общата стойност на приходите по консолидирания бюджет в сравнение с другите два алтернативни сценария. Това се предопределя от действието на два основни противоположни фактора, влияещи върху динамиката на постъпленията в бюджета. От една страна, забавеното възстановяване на икономическата активност в сравнение с основния сценарий в резултат на отрицателния ценови шок ще има негативен ефект върху приходната страна на бюджета. От друга страна, засилването на средногодишната инфлация през първите

⁷ Съгласно заложените в Бюджет 2011 целеви стойности на дефицита по консолидираната фискална програма като дял от БВП за следващия тригодишен период бяха определени на 2.5% от БВП през 2011 г., 1.5% от БВП през 2012 г. и 1% от БВП през 2013 г.

две години от прогнозния период и нарастването на номиналната стойност на вноса ще действат в противоположна посока, оказвайки положително въздействие главно върху постъпленията от косвени данъци в номинално изражение. При този сценарий се очаква да бъдат реализирани целевите стойности за дефицита на консолидирана основа за периода от 2011 г. до 2013 г.

V. ДАНЪЧНА И ОСИГУРИТЕЛНА ПОЛИТИКА

Провежданата данъчно-осигурителна политика през последните години има съществен принос за поддържане на макроикономическата стабилност на страната и за излизането от икономическата криза.

1. Данъчна политика

Данъчната политика има за цел подобряване на бизнес средата, стимулиране на инвестиционната активност, насърчаване на заетостта, както и ограничаване на сивия сектор. Приоритет пред данъчната политика е избягването на резки изменения по отношение на доходите в условията на започващо икономическо възстановяване.

Запазването на данъчната стратегия има за цел смекчаване на негативните последици от глобалната криза върху икономиката. Ясната визия относно политиката в областта на данъците, както и конкретните мерки в данъчните закони, водят до стабилност за бизнеса и възможност за изготвяне на реалистичен бизнес-план и прогноза. Основните изменения в данъчните закони целят подобряване на данъчната практика и отстраняване на несъответствия на данъчното ни законодателство с правото на Европейския съюз, вкл. при изменения на политиката и законодателството на ЕС в областта. Продължава прехвърлянето на данъчната тежест от преките към косвените данъци чрез плавно повишаване на някои акцизни ставки с оглед достигане на минималните за общността в договорените срокове.

С приетата данъчна политика се цели опростяване на процедурите по събиране и подобряване на администрирането на преките и косвените данъци, както и повишаване на ефективността на данъчния контрол върху вносителите и местните производители в областта на косвените данъци с цел да се ограничат възможностите за злоупотреби с неправомерно теглене на данъчен кредит и реализиране на стоки без платен акциз. Особено внимание се обръща на ограничаването на сивия сектор в икономиката, който не само лишава от сериозни приходи държавния бюджет, но оказва влияние и върху дейността на изрядните данъкоплатци.

Корпоративни данъци

В областта на прякото данъчно облагане намалената данъчна тежест се очаква да продължи да влияе благоприятно върху икономиката, като положителните ефекти се изразяват в стимулиране на инвестициите, стабилизиране на икономиката и повишаване на реалните доходи.

В резултат на тенденцията за подобряване на икономическата ситуация в страната, постъпленията от корпоративни данъци (КД) се очаква да нарастват. В съответствие с макроикономическите показатели за периода 2012-2014 г. прогнозата за приходи от КД е, както следва: 1 765.1 млн.лв., 2 073.2 млн.лв. и 2 461.7 млн. лева.

Тя е направена при запазване на законодателната рамка, имаща влияние върху размера на постъпленията от корпоративни данъци:

- Запазване размера от 10% на данъчната ставка по корпоративния данък, което има важно значение за привличане на чуждестранни инвестиции и свързаните с това модернизиране на икономиката, ръст на БВП и т.н.
- Запазване размера на ставката от 5% за данъците върху дивидентите и ликвидационните дялове.
- От 1 януари 2011 г. ставката на данъка при източника само за доходите от лихви и авторски и лицензионни възнаграждения, платени от местни лица в полза на свързани юридически лица от държави-членки, се намалява от 10% на 5% (съгласно Директива 2003/49/ЕО посочените доходи са освободени от облагане с данък, но Република България е договорила преходен период до 31.12.2014 г., през който може да не прилага Директивата, но не трябва да облага посочените доходи с повече от 5%).
- Коефициент за определяне на авансовите вноски - 1.1.

Важен параметър, с който прогнозата е съобразена, е нарастването на данъчната загуба в резултат на икономическата криза – 2009 г.-средата на 2010 г., която компаниите могат да пренасят през следващите пет години.

Същевременно, риск за изпълнението на посочените приходи е развитието на кризата в арабския свят, водеща до поскъпване на петрола, което застрашава икономическото развитие на световната и, в частност, на българската икономика.

Данъци върху доходите на физическите лица

Прогнозата за приходите от облагането на доходите на физическите лица за периода 2012-2014 г. е направена при запазване на единната данъчна ставка за всички данъкоплатци – 10% (без необлагаем минимум), с изключение на доходите от стопанска дейност на едноличните търговци, за които ставката е в размер на 15%.

При изготвянето на прогнозата са взети предвид:

- очакваният брой заети лица

Отчетена е динамиката при пазара на труда, като средно-месечният брой на наетите лица (без специалните ведомства) с настъпването на икономическата криза непрекъснато намалява. Очакванията са, че тази тенденция ще бъде прекратена през тази година и периодът след това ще бъде свързан с плавно покачване на броя заети.

Смятаме, че влияние в положителна посока ще окажат и предприетите мерки спрямо сивата икономика.

- очакванията за ръст на средната работна заплата (СРЗ) за 2012-2014 г.

Средната за страната работна заплата въпреки кризата непрекъснато нараства. През 2008 г. СРЗ беше 544.8 лв., докато през 2010 г. тя е вече 648 лв. Смятаме, че тя ще продължава да расте и през периода 2012-2014 г. През времето на икономическата криза първи от пазара на труда отпаднаха ниско квалифицираните кадри, което също оказва влияние върху размера на СРЗ. Нарастващата производителност на труда и увеличаването на икономическата активност са също фактори за ръста на работната заплата.

Повишаване на СРЗ е свързано и с минималните размери на осигурителния доход, които се актуализират всяка година и които също оказват натиск върху заплащанията на труда в посока увеличение.

- размерите на осигурителните вноски и съотношението „работодател/работник“, заложен за периода 2012-2014 г.
- очакваната по-висока събираемост от страна на НАП, свързана с дисциплиниращата роля на действията на данъчната администрация.

В размера на приходите от личното подоходно облагане се включват и постъпленията от патентен данък, постъпващи в местните бюджети.

При така посочените условия прогнозираните приходи от облагането на доходите на физическите лица за периода 2012-2014 г. е, както следва: 2 154.2 млн.лв., 2 249.5 млн.лв. и 2 293.3 млн. лева.

Данък върху добавената стойност

Прогнозата за приходите от ДДС за периода 2012-2014 г. е базирана основно на:

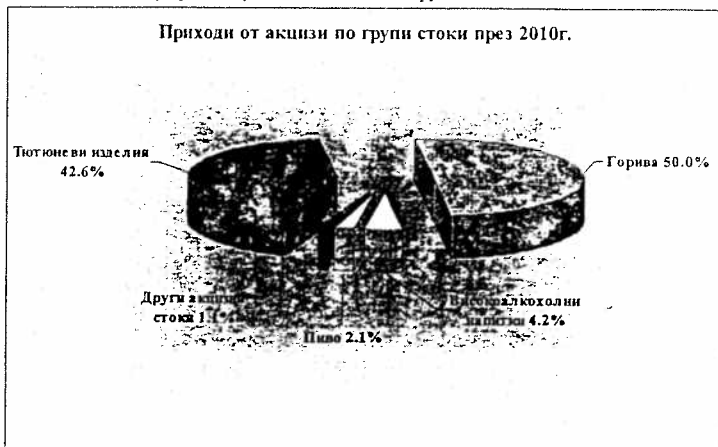
- анализ на изпълнението на приходите до момента;
- действащата нормативна уредба и предстоящите изменения и допълнения, предвидени в законопроектите за следващата година;
- прогнозите за икономическите тенденции в развитието на световната и българската икономика. Взети са предвид прогнозните показатели за БВП и неговите елементи за периода 2012-2014 г.

За 2011 г. разчетът за приходите от ДДС е 6 480 млн.лв. при курс на долара 1.48 лв. и средна цена на суровия петрол 80 щатски долара, но в резултат на увеличаване на цената му на световния пазар се очаква постъпленията да достигнат 6 650 млн.лева. Така съотношението на приходите от този данък към потреблението се запазва на нивото, достигнато за 2010 г. – 11.4%. На тази база са изготвени прогнозите за следващите три години, като за 2012 г. се очаква да постъпят 7 000 млн.лв. (ръст 5.3%), който е продиктуван от прогнозирания реален ръст на потреблението и на вноса. Съответно, прогнозите за 2013 и 2014 г. са 7 400 млн.лв. и 7 700 млн.лева.

Акцизи

През 2010 г. нетните приходи от акцизи в републиканския бюджет възлязоха на 3 567.9 млн. лева, като бе отчетен спад от 7.2% на годишна база. Приходите от акцизи се формират основно от две групи стоки – горива и тютюневи изделия.

Графика: Приходи от акцизи по групи стоки за 2010 г.

Приходите от акцизи от горива представляват 50% от общия размер на събраните акцизи през изминалата година, а относителният дял на тези от тютюневи изделия е 42.6%. Останалите акцизни стоки (алкохолни напитки и други акцизни стоки) притежават 7.4% относителен дял.

За периода 2012–2014 г. е предвидено следното повишаване на акцизните ставки на някои горива за достигане на минималните за Общността:

Таблица: Акцизни ставки за периода 2011–2014 г.

Акцизи		2011 г.	2012 г.	2013 г.	2014 г.
Акциз на газьол	лв./1000	615	630	645	645
Акциз на керосин	лв./1000	615	630	645	645
Акциз на природния газ, използван като моторно гориво	лв./гигаджаул	0,0	1,7	3,4	5,1
Акциз на природния газ, използван като гориво за отопление	лв./гигаджаул	0,0	0,0	0,3	0,6

При определянето на приходите от акцизи за периода 2012–2014 г., освен ефектите от посочените промени в ставките, са взети предвид и очакваните обеми на потребление на групите акцизни стоки, както и отчетните данни за минали години. За 2011 г. може да се очаква постъпленията от акцизи да достигнат 3 900 млн.лв. (5.2% от БВП), за 2012 г. - 4 130 млн.лв., за 2013 г. - 4 300 млн.лв., за 2014 г. - 4 500 млн.лева.

Мита

Прогнозата за митата е направена поотделно за промишлените и селскостопанските стоки. На база анализа на приходите за 2010 г. очакваните постъпления за 2011 г. и макроикономическите показатели, заложен в настоящата макрорамка, очакваните стойности за периода 2012–2014 г. са следните:

Таблица: Приходи от мита за периода 2010-2014 г.

Показатели (млн. лв.)	2010 г.	2011 г.	2012 г.	2013 г.	2014 г.
Мита – общо	119	100	115	105	95
Мита от промишлени стоки	75	63	72	66	59
Мита от селскостопански стоки	45	37	43	39	36

За 2010 г. постъпленията от мита се формират основно от внос на захар, автомобили и машини, като с най-голям дял са митата от внос на стоки с произход Китай, Бразилия, Русия и Япония. През следващите години се очаква намаление на приходите от мита, поради либерализацията на търговията (намаляване ставките на митата), както и запазване на тенденцията за намаляване размера на отпуснатите квоти за захар на български фирми.

2. Осигурителна политика

До 2014 г. се предвижда запазване размерите и съотношенията на осигурителните вноски за държавното обществено осигуряване, Учителския пенсионен фонд, фонд „Гарантирани вземания на работниците и служителите”, вноските за допълнителното задължително пенсионно осигуряване и здравноосигурителната вноска. Размерът на осигурителната вноска за фонд „Пенсии” се запазва на нивото от 2011 г. – 17.8 на сто за родените преди 1 януари 1960 г., при запазено съотношение 9.9 за сметка на работодателя и 7.9 за сметка на работника и 12.8 на сто за лицата, родени след 31 декември 1959 г., съответно при съотношение 7.1:5.7.

Държавното участие във финансирането на фонд „Пенсии” се запазва, като държавата осигурява субсидия в размер на 12 на сто от осигурителния доход за всяко осигурено във фонда лице.

Не се предвижда и промяна на съотношенията между работодател и работник за останалите осигурителни рискове, като те остават съответно 60 към 40 на сто. За периода 2012-2014 г. техните размери са, както следва:

- фонд „Общо заболяване и майчинство” – 3.5 на сто;
- фонд „Безработица” – 1.0 на сто;
- фонд „Трудова злополука и професионална болест” от 0.4 до 1.1 – за сметка на работодателя;
- Универсален пенсионен фонд (за родените след 31.12.1959 г.) – 5 на сто;
- Професионален пенсионен фонд – 12 на сто за сметка на работодателя за работещи при първа категория труд и 7 на сто за сметка на работодателя за работещи при втора категория труд;
- здравноосигурителна вноска – 8 на сто.

За периода до 2014 г. не се планира вноска за фонд „Гарантирани вземания на работниците и служителите”.

В изпълнение на мерките за подкрепа на заетостта, домакинствата, бизнеса и фискалната позиция, приети с Решение № 180 от 1 април 2010 г., считано от 1 юли 2010 г. се премахва максималният размер на обезщетението за безработица на ниво 60 на сто от

осигурителния доход преди загубата на работа. Предвижда се запазване на този механизъм до 2014 г.

Размерът на обезщетението за отглеждане на малко дете до навършване на 2-годишна възраст остава 240 лв. за целия период до 2014 г.

Диференцираният минимален осигурителен доход за самоосигуряващите се лица, съобразно облагаемия им доход, съответно 420 лв., 450 лв., 500 лв. и 550 лв., се запазва до края на 2014 г.

Максималният месечен размер на осигурителния доход остава 2 000 лв. за целия период от 2012 до 2014 г.

VI. РАЗХОДНИ ПОЛИТИКИ

Правителството е ангажирано да провежда политика, която способства за изграждане на потенциал за растеж на доходите и тяхната конвергенция към средноевропейското ниво.

По отношение на доходите в бюджетния сектор определянето на индивидуалните размери на заплатите за периода до 2014 година ще е в зависимост от провежданите реформи за оптимизиране на структури и численост на персонала.

Запазването на фискалната стабилност на държавното обществено осигуряване е сред целите на предприетите мерки за ограничаване на натиска върху разходите и увеличаване на приходите в средносрочен и дългосрочен план. За постигане на стабилност на пенсионната система се предвижда от началото на 2012 г. стажът на работещите при трета категория труд да се увеличава плавно с по четири месеца през всяка календарна година до достигане на 37 години осигурителен стаж за жените и 40 години осигурителен стаж за мъжете през 2020 г.

Текущо се оценяват и ефектите върху пенсионната система от влошаването на демографската структура на населението (в България негативните тенденции се запазват и ще се задълбочават в дългосрочен план). Положителният ефект от мерките е комплексен и повишава стабилността на публичните финанси, укрепва функционирането на трудовия пазар по линия на нарастване предлагането на труд и увеличаване на инвестициите във физически и човешки капитал и съответно – повишава потенциалния и реалния растеж.

Основната цел на активната политика на пазара на труда през периода 2012-2014 г. ще продължава да бъде запазване на работните места за бърз преход от безработица и неактивност към обучение и заетост чрез активни мерки. С цел интегриране на пазара на труда на всички трудови ресурси, активирането на продължително безработните и на неактивните лица ще продължи да бъде основен приоритет на политиката на пазара на труда в краткосрочен период.

По-доброто и по-ефективно използване на трудовия потенциал на работната сила в България, заедно с прилагането на политики за насърчване на научноизследователската и развойна дейност и иновациите, както и на интегрирана индустриална политика, има пряко отношение към възстановяването и поддържането на високо равнище на икономически растеж и повишаване на производителността на труда. Мерките, които ще имат осезаемо и бързо въздействие върху пазара на труда и целевите групи на политиката включват увеличаване на ресурсите и възможностите за подкрепа на ефективната интеграция на пазара на труда на младите хора.

Основният акцент ще бъде поставен върху улесняване на прехода от образование и обучение към заетост, както и към предоставяне на различни мерки тип „втори шанс“ за лицата, които не са в системата на образованието, обучението или заетостта.

Това ще продължи да бъде основен акцент, като от една страна ще продължи разширяването на работата с неактивни и обезкуражени лица и ограничаване на пасивното поведение на безработните на пазара на труда. От друга страна ще се реализира комплекс от дейности, който ще допринесе за нарастване на дела на активираните безработни лица. Важен акцент е подобряването на ефективността на мерките и програмите, осигуряващи субсидирането на заетостта, стажуване и чиракуване на безработни лица от групи, срещащи трудности при интеграцията на пазара на труда. Значителни усилия ще бъдат положени за увеличаване на достъпа до учене през целия живот и повишаване на качеството на обучение чрез различните схеми за ваучери за обучение на заети и безработни лица. Чрез изграждането на система за прогнозиране на потребностите от работна сила с определени качествени характеристики в средносрочен и дългосрочен план ще се подпомогне преодоляването на недостига от високо квалифицирани работници и служители в редица икономически дейности.

Приоритетите на политиката в областта на **трудните отношения** са насочени към съхранение на трудовите и социалните права на работниците и служителите, усъвършенстване на трудовото законодателство и гарантиране правилното му прилагане, както и подобряване условията на труд в предприятията.

Важно направление на политиката в условията на криза и влошени условия на пазара на труда ще бъдат дейностите за ограничаване и преодоляване на колективните трудови конфликти с инструментите на посредничеството и трудовия арбитраж.

Основната цел на политиката в областта на **социалното подпомагане** е по-добро насочване на социалните помощи и повишаване ефективността и ефикасността на програмите с акцент върху най-уязвимите групи от населението.

Средствата по политиката в областта на социалното подпомагане се разходват за предоставяне на:

- Месечни, еднократни и целеви помощи по Закона за социалното подпомагане;
- Целеви помощи за отопление на лица с ниски доходи;
- Помощи за диагностика, лечение и болнична помощ на български граждани, които нямат доход и/или лично имущество;
- Средства за реализация на мерки и програми по Закона за закрила на детето;
- Инициативи за модернизирани на социалните услуги и ускоряване на процеса на деннституционализация;
- Средства за финансиране на проекти за предоставяне и изграждане на социални услуги в общността и различни програми в областта на социалното подпомагане.

Основните фактори, които влияят върху развитието на **здравната система** са свързани със застаряването на населението, продължителността на живот, здравния статус и развитието на новите технологии. Не се предвижда промяна в размера на здравноосигурителната вноска спрямо равнището от 8%, както и на съотношенията между работодател и работник, като то остава съответно 60 към 40 на сто.

Направленията при формиране на политиката по разходите предвижда мерки с основна цел подобряване качеството на медицинските дейности. Допълнително се предвиждат редица действия, които подобряват профилактиката, намаляват вредните навици и

рисковите поведенчески модели чрез развитието на системата на общественото здравеопазване. Това допринася за подобряване продължителността на живот и на годините за активно участие на пазара на труда и на добро здраве. Ефектът от тях засяга стабилността на публичните финанси.

Постепенно ще се разширява обхвата на дейностите, които ще се заплащат за сметка на здравноосигурителните приходи в бюджета на НЗОК (в т.ч. дейности, свързани с хемодиализа, интензивно лечение, осигуряване на лекарства за онкологично болни и др.).

В конкретен план акцентите се поставят и върху:

- усъвършенстване на механизмите за финансиране и заплащане на дейностите (в т.ч. развитие на въведените през 2011 г. правила и методики за заплащане и устойчивостта на медицинските дейности, внедряване на нови модели за финансиране и контрол върху разходите в болничната помощ);
- подобряване на достъпа до медицинска помощ (в т.ч. чрез осигуряване денонощно присъствието на дежурни лекари и специалисти, повишаване дела на разходите за извънболнична помощ за сметка на болничната, подобряване работата на спешните портали към болниците).

Развитието и усъвършенстването на дейностите, финансирани със средства от държавния бюджет и бюджета на НЗОК ще се подпомага със средства от европейски програми и проекти (в т.ч. в областта на деинституционализация на домове за медико-социални грижи; развиване на системите за квалификация и надграждащо и продължително обучение на медицинския персонал; реконструкция, обновяване и оборудване на държавни лечебни и здравни заведения в градските агломерации; ранна диагностика на онкологични заболявания; подобряване качеството на предоставяната спешна медицинска помощ, особено на уязвими групи от населението; разработването на модел за управление на социални услуги в областта на трансплантациите и донорството), които ще продължат да се изпълняват и през прогнозния период.

Основните цели на образователната политика през 2012-2014 г. са свързани с повишаване на обхвата и улесняване на равния достъп до средното образование чрез комплекс от инструменти – поетапно обхващане на 5-годишните деца в предучилищната подготовка, въвеждане на целодневна форма на обучение в първи клас, ученически стипендии, осигуряване на превоз до средишните и приемаша училища, безплатни учебници и учебни помагала, ученически общежития, специални мерки за образователна интеграция и реинтеграция на деца и ученици от семейства в неблагоприятно социално положение.

Запазва се моделът на финансиране на предучилищното и училищното образование чрез единни разходни стандарти за финансиране обучението на едно дете/един ученик. Системата на делегираните бюджети и финансирането чрез единни разходни стандарти ще се запази и усъвършенства като модел през следващите бюджетни години.

Независимо от това, необходимостта от фискална консолидация налага прилагането на допълнителни мерки за повишаване на финансовата самостоятелност на сектора, което от своя страна ще подобри връзката между образователната система и пазара на труда. Тези нови практики във финансирането на българското образование и предучилищното възпитание ще бъдат подробно дефинирани в новия Закон за предучилищното и училищното образование и стандартите към него.

Ще се запази практиката Министерството на образованието, младежта и науката (МОН) чрез национални програми да финансира конкретни мерки и дейности за повишаване качеството на българското образование, както и за по-пълно обхващане и задържане на децата в задължителна училищна възраст в училище. Очакваните ефекти от тях са свързани с по-висока прозрачност и ефективност на изразходването на публични средства чрез финансиране на продукта на образователната система, ускоряване на оптимизацията на структурите в системата на училищната мрежа и по-пълно обхващане на ученици в системата чрез обвързване на финансирането с броя на учениците. Всяка година структурата и съставът на националните програми за образование се променят съобразно бюджетните ограничения и изискванията на системата за финансиране на конкретни политики.

- Планират се и мерки, свързани с анализ на модела на финансиране и неговото усъвършенстване, както и с измерване и повишаване на качеството на образованието. Поетапното обхващане на 5-годишните деца в системата на образованието и въвеждането на целодневна организация на учебния процес, в който ще се включат и учениците от 2 клас, ще продължи и през учебната 2011-2012 г.

Професионалното образование се нуждае от цялостно реформиране и преоценка, което да доведе до по-силно обвързване между образованието и изискванията на пазара на труда и повишаване на качеството на продукта на професионалното образование. Очаква се изменение и допълнение на Закона за професионалното образование и обучение.

Националното финансиране на образованието ще продължи да се допълва и със средства от структурните фондове на ЕС. Те са насочени главно към квалификация на учителите, целодневна форма на учебния процес и практическо обучение и стажове.

В областта на висшето образование целта на политиката е насочена към устойчиво развитие и гарантиране на качеството. Основните мерки, които започнаха да се въвеждат и ще продължат да се прилагат и през 2012-2014 г., са: утвърждаване на рейтинговата система на университетите в България; предоставяне на публични гаранции за студентски кредити и повишаване на квалификацията на академичния състав. Предстои приемане на Закон за развитие на академичния състав.

VII. ПОЛИТИКА ПО ДЪЛГА

Емисионната политика на правителството през 2011-2014 г. ще бъде съобразена както с мерките за постигане устойчивост на икономиката и основните фискални параметри, заложи в Закона за държавния бюджет на Република България за 2011 г. и средносрочната бюджетна рамка, така и със стратегическата цел за управление на държавния дълг, насочена към осигуряване на необходимите източници за финансиране на държавния бюджет и рефинансиране на дълга в обращение, при минимално възможна цена и оптимална степен на риск.

В условията на действащ паричен съвет и глобална икономическа криза усилията на правителството да управлява суверенните си задължения по най-добрия възможен начин е ключово условие за обезпечаване достъпа до пазарно финансиране и повишаване доверието на капиталовия пазар в страната.

При горните ограничения емисионната политика кореспондира пряко и поддържа, а в случай на необходимост и подпомага, ликвидността във финансовата система. Усилията са концентрирани към използване на пълния възможен инструментариум за насърчаване

развитието на вътрешния пазар на ДЦК, съпроводено от стремеж за максимално възможно изглаждане на операциите по вливане и изтегляне на ликвидност чрез падежи и емисии на ДЦК в контекста на превенция от възможна волатилност и фрагментация на пазара. Инвестиционният клас рейтинг на страната и макроикономическите ѝ фундаменти обезпечават възможностите ѝ за свободно пазарно-ориентирано финансиране както на местния, така и на международните капиталови пазари.

Държавен и държавногарантиран дълг

В края на 2010 г. номиналният размер на държавния и държавногарантирания дълг възлиза на обща стойност 11 778.3 млн.лв., в т.ч. външен дълг - 7 841.3 млн.лв. и вътрешен дълг - 3 937.0 млн.лв. В номинално изражение държавният дълг е 10 532.2 млн. лв., а в процентно съотношение към БВП възлиза на 14.94 %. В сравнение с края на 2009 г. държавният и държавногарантиран дълг се увеличава в абсолютна стойност с 1 137.4 млн.лв., а като относителна стойност спрямо БВП с 1.6 %.

По отношение на валутната структура на дълга през 2010 г. се наблюдава положителна промяна в посока повишение дела на дълга в лева. В сравнение с края на 2009 г. дългът в лева нараства с около 1.2 процентни пункта и достига 25.7% за сметка на намалението в останалите валути. В сравнение с края на 2009 г. дългът, деноминиран в евро, леко намалява с около 0.3 процентни пункта и достига 54.4%. Частта на дълга, деноминиран в щатски долари, бележи намаление с около 0.9 процентни пункта и достига до 17.1%, а този в други валути запазва нивото от 2.8%. Отчетената промяна във валутната експозиция на държавните задължения е резултат преди всичко от усвоените през отчетния период средства предимно в лева, както и на извършените редовни амортизации на дълг по предварително договорени с външните кредитори схеми. Положителни промени през 2010 г. отбелязва и лихвената структура, като съотношението между задълженията с плаващи и фиксирани лихви продължава да е в полза на фиксиран лихвен процент, съответно 20.3% към 79.7% (24.2% към 75.8% към края на 2009 г.). Лекото повишение на частта на дълга с фиксирани лихвени купони в края на отчетния период се дължи основно на емитиране на дълг с фиксирани лихвени проценти и погашение на дълг с плаващи лихви.

През 2010 г. в номинално изражение размерът на държавногарантирания дълг отбелязва нарастване, като достига стойности от 1 246.2 млн.лв. Съотношението държавногарантиран дълг/БВП е 1.8%.

Състоянието на лихвената структура на държавногарантирания дълг към края на 2010 г. също търпи промени – дългът с фиксирани лихви е 60.8% (при 54.1% към края на 2009 г.), а дългът с плаващи лихви – 39.2% (при 45.9% към края на 2009 г.). В структурно отношение делът на държавногарантирания дълг в евро е 41.8% (при 46.8% към края на 2009 г.), дългът в щатски долари - 4.2% (при 6.5% към края на 2009 г.), а този в други валути – 53.8% (при 46.7% към края на 2009 г.).

През 2010 г. средствата за обслужване на държавния дълг (главници и лихви), изразходвани по централния бюджет, възлизат на 1 166.2 млн.лв., в т.ч. 447.6 млн.лв. по външния дълг и 718.6 млн.лв. по вътрешния.

В края на 2011 г. номиналният размер на държавния и държавно гарантирания дълг се очаква да достигне около 12 918.6 млн.лв., в т.ч. размерът на вътрешния дълг - около 4 352.9 млн.лв., а на външният – 8 565.7 млн.лв. Прогнозният размер на плащанията по външния дълг през 2011 г. на консолидирана база е около 705.6 млн.лв., в т.ч. главници в размер на около 327.1 млн. лв. и лихви в размер на около 378.5 млн. лв. По вътрешния

дълг плащанията се предвижда да възлизат на стойност около 729.2 млн.лв., в т.ч. погашения около 556.0 млн.лв. и лихви около 173.2 млн.лв. Предвид състоянието на дълга към настоящия момент, през следващите три години плащанията по държавния дълг от републиканския бюджет се очаква да бъдат около 1 706.3 млн.лв. през 2012 г.; 2 966.1 млн.лв. през 2013 г. и 1 814.7 млн.лв. през 2014 г. Най-силно влияние върху тези параметри оказват нивата на международните лихвени проценти, както и курсът на щатския долар спрямо основните валути.

Финансиране

В очакваната макросреда и провежданата бюджетна политика дълговото финансиране ще бъде насочено основно към осигуряване на рефинансиране на дълга за поддържане на законово определените нива на фискалния резерв и реализиране на значими публични проекти в областта на инфраструктурата на страната, като бъде използвана експертизата на международните финансови институции. На вътрешния пазар ще продължат усилията за развитие на вторичния пазар, посредством поддържане на положителна нетна емисия на държавни ценни книжа. Размерът на емисиите, както и техните характеристики ще бъде определян в зависимост от пазарната конюнктура и текущата необходимост за финансиране на държавния бюджет.

В тази посока ще продължи емитирането на ДЦК на вътрешния пазар по основните матуритетни сегменти, описващи бенчмарк кривата на доходността и в обеми, способстващи за тяхната ликвидност, като през периода 2012-2014 г. се планира брутната номинална стойност на новите емисии ДЦК годишно да бъде в диапазона 1 000 - 1 220 млн.лв. Увеличаването на брутната вътрешна емисия инкорпорира в себе си условия за обезпечаване на адекватен кръг от инструменти в подходящи обеми и съотношение доходност/риск с цел подкрепа на фискалния резерв и насърчаване развитието на местния дългов пазар в най-широк смисъл.

Лихвени разходи

Разходите за лихви по държавния дълг през следващите три години се очаква да бъдат в диапазона между 700 и 880 млн.лв. Спрямо БВП лихвените разходи се очаква да не превишат значително последните години и нивото им да е около 1.2 % спрямо прогнозно нарастващия БВП. Отчитайки структурата на дълга, следва да се има предвид чувствителността на лихвените разходи към промяна в нивата на международните лихвени проценти и съотношението долар/евро. Влиянието на тези промени върху бюджетните разходи ще бъде значително по-ниско, отколкото през последния тригодишен период, поради съществено подобрените структурни параметри на дълга.

VIII. УПРАВЛЕНИЕ НА СРЕДСТВАТА, СВЪРЗАНИ С ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ

1. Средства от фондовете и програмите на ЕС.

Основните приоритети на националния бюджет за периода 2012-2014 г., а именно - даване на предимство на секторите, стимулиращи икономическия растеж – строеж на пътна, екологична и комунална инфраструктура, наука и образование, намират сериозна финансова подкрепа от Оперативните програми, съфинансирани от Структурните и Кохезионния фондове на Европейския съюз.

При изготвянето на разчетите за периода 2012-2014 г. за усвояването на средствата от ЕС са взети под внимание няколко ключови фактора:

- Етапът на изпълнение, в който се намира всяка една от програмите (включително и предприемаческите).
- Характерът на проектите, които се подпомагат. Програмите, съфинансирани от Европейския съюз, фокусират своето действие върху сектори с различна мащабност и скорост на реализация.

Разходна част

Предвид тежестта на 2012 година в програмния период 2007-2013 г. и ангажираността на правителството за усвояване на средствата от Европейския съюз, при определянето на разходите по отделни оперативни програми са взети предвид следните ключови фактори:

- *Етап на изпълнение на съответната програма.*

В програмния период 2007-2013 г. България за първи път има възможност да прилага Структурните фондове и Кохезионния фонд на ЕС в качеството си на страна-членка на ЕС. От 2007 г. насам сме изправени пред нови отговорности и изисквания, свързани с прилагането на тези фондове, които се различават от опита, натрупан при прилагането на предприемаческите инструменти, които към момента са в по-напреднал етап на изпълнение. В тази връзка, ходът на развитие и изпълнение на отделните програми е различен. За програмите, които са в по-напреднал етап на изпълнение се прилага по-голям процент на приемливост на прогнозираните разходи. За двустранните програми за трансгранично сътрудничество например, които се прилагат съвместно със съответната страна-партньор и при които елементът на двустранна съгласуваност предопределя по-бавния ѝ ход, е приложен по-малък процент.

Прогнозата е изготвена при отчитане на размера на средствата по правилото „Автоматично освобождаване от ангажимент“ - $N+3/N+2$, така че за периода 2012-2014 г. да не е налице възможност от прилагане на правилото.

- *Характерът на проектите, които се подпомагат.*

Програмите, съфинансирани от ЕС, фокусират своето действие върху сектори с различен мащаб и срокове за реализация. Така например Оперативните програми „Транспорт“ и „Околна среда“, насочени съответно към изграждане на балансирана и устойчива транспортна система чрез развитие и модернизация на ключовата транспортна инфраструктура за връзки от национално, трансгранично и европейско значение и към развитие на екологичната инфраструктура и подобряване, опазване и възстановяване на природната среда и био-разнообразието, обхващат проекти с голям мащаб, от национално значение, реализирани поетапно във времето с ангажиране на значителен ресурс за изпълнението им. Сходно изпълнение и съответно сравнително висок обем на разходите са характерни и за ОП „Регионално развитие“, насочена към подобряване на териториалната, вътрешна и външна свързаност, както и към подпомагане на малките общини с по-малък технически и институционален капацитет чрез насърчване на сътрудничество между общините за интегрирано развитие. Високо ниво на разходите се очакват и по ОП „Развитие на човешките ресурси“. Тя е насочена към насърчване на икономическата активност и развитие на пазара на труда, повишаване на производителността и адаптивността на заетите, както и подобряване качеството на образованието и обучението в съответствие с потребностите на пазара на труда. Изпълняваните проекти по тази оперативна програма са със сравнително по-бърза реализируемост и съответно темп на усвояване на средствата.

Предприсъединителни програми

И през 2012 г. изпълнението на програма ИСПА (Кохезионен фонд Регламент 1164/94) остава основен приоритет за страната предвид важните за обществото инфраструктурни проекти в областта на транспорта и околната среда. Важно е да се отбележи, че проектите по програмата, които няма да бъдат завършени до края на 2011 г., следва да бъдат финансирани от националния бюджет с цел окончателното им завършване до края на 2012 г.

Приходна част

Планираните приходи за 2012 г. по програмите, съфинансирани от ЕС, се базират на определения индикативен размер на разходите, които се очаква да бъдат възстановени от ЕК през 2012 г., като приложения подход е, както следва:

- Размерът на разходите по Оперативни програми, съответстващи на европейското съфинансиране, извършени през четвърто тримесечие на 2011 г., намален с индивидуален процент. Този процент представлява очакваният размер на извършени недопустими разходи, които ще бъдат изключени от декларираните за възстановяване пред ЕК разходи.
- Размерът на разходите по Оперативни програми, съответстващи на европейското съфинансиране, извършени през първо, второ и трето тримесечие на 2012 г., намален с индивидуален процент – размер на извършени недопустими разходи, които ще бъдат изключени от декларираните за възстановяване пред ЕК разходи. Взета е предвид разпоредбата на чл. 87, т. 1 от Регламент (ЕО) № 1083/2006 на Съвета от 11.07.2006 г., съгласно който, за да може да се извърши плащане от Комисията по време на текущата година, заявката за плащане трябва да се представи най-късно до 31 октомври.
- За предприсъединителните инструменти, които са в своя заключителен етап на изпълнение, при планирането на очакваните приходи са отчетени особеностите и сроковете за възстановяване на средства от Европейската комисия.

Изключително важно е да се отбележи, че всяко забавяне на темповете на извършване на разходи по програмите, съфинансирани със средства от Европейския съюз, спрямо разчетените данни би довело до намаляване размера на разходите, които се сертифицират към Европейската комисия, което ще резултира в намалени постъпления към Република България през съответните години.

Прогнозата за разходите на европейските средства до 2014 г. се базира на пълен преглед на досега сключените договори и анализ на възможностите за сключване на бъдещи такива. Направен е анализ на тенденциите в развитието на Оперативните програми, както и очакванията за чувствително нарастване на процента на усвояемост на средствата по тях. Взети са под внимание типовите договори и особеностите при проектния цикъл на всеки един от тях. Отчетен е и фактът, че при оперативните програми, финансиращи инфраструктурни проекти, има изместване на плащанията към края на тригодишния период, поради по-дългите срокове за проектиране и подготовка на търгове. Прогнозираният размер на приходите по отделни години до 2014 г. представлява резултативна величина от обема на извършените разходи.

Обща селскостопанска политика и обща рибарска политика

Финансовият пакет за селското стопанство и рибарството при присъединяването на България към Европейския съюз включва финансиране от Европейския земеделски фонд за гарантиране (ЕЗФГ), Европейския земеделски фонд за развитие на селските райони (ЕЗФРСР) и Европейския фонд за рибарство (ЕФР).

Във връзка с разработването на средносрочната фискална рамка за периода 2012-2014 г. са изготвени предварителни разчети за финансирането на програмите по план-сметката на Държавен фонд „Земеделие“ с национални и европейски средства в качеството му на разплащателна агенция. Прогнозите са разработени на база разчетите, направена през миналата година за тригодишната бюджетна прогноза, както и достигнатите нива през 2010 година.

Общата селскостопанска политика (ОСП) е една от основните политики на Европейската общност /ЕО/, чрез които се реализират целите, заложи в Договора за създаване на ЕО. Тя включва в себе си създаване на общи организации на пазара на отделните земеделски продукти, политика за подкрепа на доходите на земеделските производители и политика за развитие на селските райони.

Целта на ОСП е да осигури приемлив стандарт на живот на фермерите, качествени храни за потребителите на разумни цени, както и да запази европейското наследство в селските райони и да спомогне за опазването на околната среда.

Основните инструменти на ОСП са директните плащания и пазарната подкрепа на земеделските производители (1-ви стълб на ОСП) и политиката за развитие на селските райони (2-ри стълб на ОСП).

Първи стълб на ОСП:

Чрез Европейския земеделски фонд за гарантиране от ЕС постъпват средства за подпомагане на земеделските производители по схеми за директни плащания и за пазарна подкрепа.

Схеми за директни плащания. Съгласно Договора за присъединяване директните плащания в България (под формата на единно плащане на площ) през 2012 г. ще възлизат на 60% от нивото на ЕС-15, след което ще се продължи с 10% ежегодно увеличение на директните плащания до достигане на 100% през 2016 г. спрямо нивото на ЕС-15. След присъединяването на Република България към ЕС българските земеделски стопани могат да получават допълнителни национални доплащания към единното плащане на хектар. Националните доплащания са допустими след предварително съгласуване с Европейската комисия. Целта на националните доплащания към директните плащания е да приближи нивото на подкрепа за българските производители с останалите държави-членки и да се повиши конкурентоспособността им.

По схемата за единно плащане на площ (СЕПП) през 2012 г. се предвижда да бъдат разходвани 927.9 млн.лв. директни плащания на земеделски производители – плащания за сметка на Европейския съюз, като се очаква възстановените средства от ЕС за директни плащания за годината да бъдат в размер на 767.4 млн.лв.

Мерки за пазарна подкрепа. Средствата за пазарна подкрепа се предоставят чрез следните механизми:

- интервенции, с цел стабилизиране на пазара в сектори като зърнени култури, ориз, месо, мляко, плодове и зеленчуци;

- експортни субсидии за компенсирани на разликите в цените в ЕС и световния пазар;
- помощи за повишаване на консумацията на някои продукти;
- подкрепа на организации на производители на плодове и зеленчуци;
- пазарна подкрепа за вино (преструктуриране на лозя), месо, пчеларство, захар и други.

Средствата за пазарна подкрепа, предвидени за България не са изрично посочени в Договора за присъединяване на България към ЕС, тъй като те се формират на база на конкретно реализираните през годината пазарни мерки.

В тези сектори средствата за пазарна подкрепа се отпускат в зависимост от пазарната ситуация и след решение от страна на Европейската комисия, като необходимите средства се осигуряват от националния бюджет и същите следва да се възстановят от бюджета на ЕС.

Заложените средства за пазарни мерки през 2012 г. са в размер до 98.1 млн.лв., като се предвижда изразходваните средства да бъдат възстановени от ЕС в рамките на годината.

Втори стълб на ОСП:

От Европейския фонд за развитие на селските райони се финансира развитието на селските райони в следните направления (оси):

- **Ос 1: Подобряване на конкурентоспособността на селскостопанския и горския сектор** – развитие на конкурентно земеделие, горско стопанство и хранително-преработвателен сектор;
- **Ос 2: Подобряване на околната среда** – опазване на природните ресурси, съхранение на биоразнообразието и защита на околната среда в селските райони;
- **Ос 3: Качеството на живот в селските райони и разнообразяване на селската икономика** – насърчаване на възможностите за заетост и подобряване качеството на живот в селските райони;
- **Ос 4: Лидер** – инструмент за децентрализирано управление и интегрирано развитие на селските райони. Съгласно чл. 5 на Регламент 1290/2005 от ЕЗФРСР могат да се финансират мерките за подготовка, мониторинг, административна и техническа помощ, оценка, одит и контрол, необходими за провеждането на ОСП.

Националното съфинансиране на средствата от ЕЗФРСР е в размер на 20 на сто, с изключение на мерките по Ос 2, където същото е в размер на 18 на сто.

От ЕЗФРСР са предоставени авансово 7 % от договорените средства, предназначени за България, като неизразходваната част от тях са заложили като срочен депозит в БНБ.

През 2012 г. средствата, които страната ни предвижда да разходва за развитие на селските райони са в размер на 1 075.9 млн.лв., в т.ч. 211.2 млн.лв. национално съфинансиране. В т.ч. са включени средствата за работна заплата и съпътстващите ги осигуровки по ПМС № 230 от 25.09.2009 г. за назначаване на допълнителен персонал за нуждите и в срока на прилагане на ПРСР за периода 2007-2013 г. със средства от техническата помощ на програмата. Заложените средства за 2012 г. са в размер на 3.1 млн.лв. за заплати и възнаграждения, в т.ч. 0.6 млн.лв. национално съфинансиране и 0.5 млн.лв. за осигуровки, в т.ч. 0.1 млн.лв. национално съфинансиране.

Общата политика по рибарство на ЕС има за цел осигуряване устойчиво развитие на сектора чрез отговорен риболов и опазване на рибните ресурси, дългосрочно обезпечаване на пазара и преработвателната промишленост с качествена риба и рибни продукти на приемливи за потребителите цени и осигуряване на добър стандарт на живот на лицата, заети с риболовни дейности.

Приоритетните оси на оперативната програма за развитие на сектор „Рибарство“ са:

- **Приоритетна ос 1: Мерки за приспособяване на българския риболовен флот** – мерките за приспособяване капацитета на българския риболовен флот ще бъдат прилагани в рамките на план за приспособяване на риболовното усилие, последващи приемането на консервационни мерки за запасите от риба в Черно море;
- **Приоритетна ос 2: Аквакултура, риболов във вътрешни водоеми, преработка и маркетинг на продукти от риболов и аквакултура** – модернизация на подсектор „Аквакултура“, приспособяването му към пазарните перспективи и очаквания; поддържане на устойчив риболов във вътрешните водоеми и подобряване преработката и маркетинга на продуктите в сектор „Рибарство“;
- **Приоритетна ос 3: Мерки от общ интерес** – укрепване на пристанищната инфраструктура, подобряване на пазарната организация на сектора, осигуряване устойчивост по отношение на естествените ресурси, промоция на продуктите от риболов и аквакултура;
- **Приоритетна ос 4: Устойчиво развитие на рибарските области** – подобряване качеството на живот в съществуващите рибарски общности, засегнати от изпълнението на политиките на ОРП на ЕС;
- **Приоритетна ос 5: Техническа помощ** – има за цел осигуряване на помощ за изпълнението на оперативната програма, подобряване на административния капацитет на регионално и централно ниво, разработване на всички необходими документи за подготовката и изпълнението на структурните мерки.

Съгласно Регламент № 1198/2006 г. от ЕФР са предоставени авансово 7 на сто от договорените средства, които са предвидени за покриване на разликата между разходваните и възстановени средства.

През 2012 г. средствата, които страната ни предвижда да разходва за прилагане на ОРП са в размер до 62.1 млн.лв., в т.ч. 15.5 млн.лв. национално съфинансиране.

Освен средствата, които Държавен фонд „Земеделие“ в ролята си на разплащателна агенция ще усвои по програмите на ЕЗФРСР, ЕФГЗ и ЕФР, се предвижда да се запазят функциите и финансиранятия на ДФ „Земеделие“, свързани с изпълнението на национални програми. В тази връзка, в държавния бюджет за 2012 г. са предвидени средства в размер на 303.5 млн.лв. за изплащане на национални доплащания и държавни помощи.

Запазват се и параметрите за предоставяне на инвестиционни кредити на земеделските производители в размер до 80 млн.лв. и на временни финансови помощи до 20 млн.лв.

2. Вноска в общия бюджет на ЕС.

Вноските на държавите-членки, в това число и на Република България, в общия бюджет на Европейския съюз се формира въз основа на няколко компонента:

1. Традиционни собствени ресурси (ТСР) - обхващат мита и такси върху производството на захар и изоглюкоза;
2. Ресурс на база на данъка върху добавена стойност;
3. Ресурс на база на brutния национален доход (БНД);
4. Корекция за Обединеното Кралство;
5. Годишни brutни намаления за Нидерландия и Швеция.

Прогнозните данни за вноската на България в общия бюджет на ЕС за 2012 г. и 2013 г. е изготвена съгласно действащото Решение на Съвета от 7 юни 2007 година относно системата на собствените ресурси на Европейските общности (2007/436/ЕО, Евратом).

Размерът на вноската на България в общия бюджет на ЕС за 2012 г. се предвижда да е 895.7 млн.лв. Тази сума е прогнозна и е своеобразна гаранция за изплащане на националната вноска в бюджета на ЕС. Нейната условност произтича от: възможността за възникване през годината на изпълнение на допълнителни потребности и/или непредвидени ситуации, които следва да бъдат финансирани от бюджета на ЕС; периодичните актуализации на данните за ресурса на база на ДДС, за ресурса на база на БНД във връзка с последната налична информация с оглед постигане на пълна точност.

Следва да се има предвид, че независимо от прогнозните данни за приходите от мита и такси върху производството на захар и изоглюкоза, държавите-членки превеждат в бюджета на ЕС реално събраните суми за традиционни собствени ресурси.

От особена важност е да се обърне внимание на следното:

Текущата Финансова рамка на ЕС приключва през 2013 г. Преговорите за следващата Финансова рамка, която ще започне от 2014 г., все още не са започнали, поради което все още няма визия каква ще бъде структурата на бъдещия бюджет на ЕС, както и каква ще бъде системата за неговото финансиране (очакванията са тя да бъде коренно променена). Поради това е трудно да бъдат направени реални прогнози за общата сума на вноската на България в бюджета на ЕС след 2013 г.

Данните, използвани при подготовка на прогнозните данни за вноската за периода 2012-2014 г., са както следва:

- Таваните за бюджетните кредити за плащания за 2012 г. и 2013 г. от сега действащата Финансова рамка на ЕС за 2007-2013 г.
- Прогнозни данни за основните макроикономически показатели за периода 2012-2014 г.;
- Прогнозни данни за приходите от мита за 2012-2014 г.;
- Прогнозни данни за базата на данъка върху добавената стойност (ДДС) за България за периода 2012-2014 г.;
- Прогнозни данни за базите на ДДС на държавите-членки за 2011 г., одобрени на заседанието на Консултативния комитет по собствените ресурси – Прогнози на 18.05.2010 г. в контекста на европейската бюджетна процедура за 2011 г.;
- Прогнозни данни за базите на brutния национален доход (БНД) на държавите-членки за 2012 г. от официалния Интернет сайт на Евростат.

При изготвянето на предоставените прогнозни данни за вноската на България са използвани най-актуалните към настоящия момент прогнозни данни, както е описано по-горе.

Вноските на държавите-членки в Общия бюджет на ЕС се променят в хода на съответната бюджетна година (след приемането на коригиращи бюджети) в зависимост от разходната политика на Съюза.

IX. ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Бюджетната прогноза ще осигури необходимата увереност в европейските и международните институции относно ангажиментите на правителството за постигане на целите от „Пакта за стабилност и растеж“, декларирайки фискалната и бюджетната си политики, както и мерките и инструментите, които ще бъдат прилагани в процеса на изпълнението. В национален план тригодишната бюджетна прогноза за периода 2012-2014 г. и тясната ѝ обвързаност с Конвергентната програма 2012-2014 г. следва да осигури необходимия дисциплиниращ ефект върху разпоредителите с бюджетни кредити, както и нужната им предсказуемост по отношение на провежданите от тях политики в рамките на определените им разходни тавани.

В процеса на разработване на фискалната и бюджетната рамки са взети предвид изискванията за бюджетните рамки на страните-членки, заложили в проект на директива на Съвета. Тригодишната бюджетна прогноза за периода 2012-2014 г. представя фискалните правила, въз основа на които е разработена и които следва да гарантират ненарушаването на наложените с Пакта за стабилност и растеж прагове за размера на дълга и дефицита. Тригодишната бюджетна прогноза отговаря и на изискването за всеобхватност. Представените в нея параметри, приложените фискални правила, както и заложените макроикономически прогнози и допусканията за развитието на основни хоризонтални политики са на ниво консолидирана фискална програма.

Оценката на Конвергентната програма, която се очаква през месец юли 2011 г., ще отразява становището на европейските институции и ще даде начало на втория етап от бюджетната процедура за 2012 г., който изцяло е фокусиран върху съставянето на проектобюджета за 2012 г.

В заключение, с тригодишната бюджетна прогноза за периода 2012-2014 г. правителството осигурява необходимата прозрачност по отношение на бюджетния процес и на взетите в рамките му бюджетни решения, а също така представя прогноза за текущото изпълнение на бюджета и визия за реализиране целите на правителството чрез бюджета.

БЮДЖЕТНА ПРОГНОЗА ЗА ПЕРИОДА 2012-2014 г.

КОНСОЛИДИРАНА ФИСКАЛНА ПРОГРАМА	2 0 1 2	2 0 1 3	2 0 1 4
млн. лв.			
Общо приходи	28 894,2	31 066,9	31 177,7
Данъчни приходи	21 772,0	23 138,4	24 554,8
<i>Пречи данъци</i>	<i>9 671,8</i>	<i>10 417,5</i>	<i>11 279,7</i>
Корпоративни данъци	1 765,1	2 073,2	2 461,7
от нефинансови предприятия	1 591,4	1 868,6	2 217,9
от финансови институции	173,7	204,6	243,8
Данък върху доходите на физическите лица	2 154,2	2 249,5	2 293,3
Приходи на социалното и здравното осигуряване	5 752,4	6 094,9	6 524,6
Осигурителни вноски за държавно обществено осигуряване	4 078,8	4 337,6	4 653,2
Здравноосигурителни вноски	1 673,7	1 757,3	1 871,5
<i>Косвени данъци</i>	<i>11 265,0</i>	<i>11 825,0</i>	<i>12 315,0</i>
ДДС	7 000,0	7 400,0	7 700,0
Акцизи	4 130,0	4 300,0	4 500,0
Данък върху застрахователните премии	20,0	20,0	20,0
Мита и митнически такси	115,0	105,0	95,0
<i>Такса върху производството на захар и изoglукoзa</i>	<i>1,2</i>	<i>1,2</i>	<i>1,2</i>
<i>Други данъци</i>	<i>834,0</i>	<i>894,7</i>	<i>959,0</i>
Неданъчни приходи	3 047,3	3 145,6	3 197,4
Превъзходство на приходите над разходите на БНБ	200,0	250,0	255,0
Други	2 847,3	2 895,6	2 942,4
Приходи от такси	1 565,0	1 604,8	1 642,3
Приходи и доходи от собственост	948,3	939,8	940,8
Глоби, санкции и наказателни лихви	130,7	131,1	131,5
Постъпления от продажба на нефинансови активи	174,9	190,9	194,7
Приходи от концесии	83,8	88,9	94,5
Други неданъчни	-55,4	-60,0	-61,4
Помощи	4 074,9	4 783,0	3 425,4
помощи от страната	20,9	22,0	23,3
външни помощи	4 054,0	4 760,9	3 402,1
Общо разходи и Вноска в общия бюджет на ЕС	30 109,2	31 946,9	31 627,7
Общо разходи	29 213,4	30 989,8	30 663,5
<i>Общо нелихвени разходи</i>	<i>28 488,6</i>	<i>30 073,1</i>	<i>29 790,8</i>
Текущи нелихвени разходи	23 229,1	24 173,8	24 758,6
Заплати и стипендии	4 023,3	4 184,1	4 445,2
Заплати	3 960,5	4 121,3	4 382,3
Стипендии	62,8	62,8	62,9
Осигурителни вноски	1 004,6	1 055,0	1 129,4
Издръжка (общо)	4 965,9	4 990,6	4 929,7
Субсидии - общо	2 218,2	2 507,2	2 183,3
Субсидии	2 008,1	2 337,1	2 013,3
Субсидии за осъществяване на болнична помощ	210,0	170,0	170,0

КОНСОЛИДИРАНА ФИСКАЛНА ПРОГРАМА	2012	2013	2014
Социално осигуряване и грижи	11 017,2	11 437,0	12 071
Пенсии	7 097,2	7 265,7	7 781
Текущи трансфери, обезщетения и помощи за домакинствата	1 945,5	1 982,7	2 000
Здравноосигурителни плащания	1 974,5	2 188,6	2 289
Прираст на държавния резерв и изкупване на земеделска продукция	50,4	50,4	50
Капиталови разходи	4 840,5	5 472,0	4 583
Резерв за непредвидени и неотложни разходи	368,6	376,9	398
- за структурни реформи и допълнителни фискални мерки	25,0	25,0	35
- бюджет	262,6	270,9	282
ЛЗОК	261,5	269,8	281
Народно събрание	0,5	0,5	0
Съдебна власт	0,6	0,6	0
- за предотвратяване, овладяване и преодоляване на последиците от бедствия	81,0	81,0	51
<i>Лихви</i>	<i>724,9</i>	<i>916,6</i>	<i>872</i>
Външни лихви	505,7	670,6	525
Вътрешни лихви	219,2	246,0	287
Вноска в общия бюджет на ЕС	895,7	957,2	1 024
Първичен баланс (+/-)	-490,1	36,6	362
Бюджетно saldo (+/-)	-1 215,0	-880,0	-450
Финансиране (+/-)	1 215,0	880,0	450
Външно финансиране (нето)	2 400,3	-1 144,0	207
Вътрешно финансиране (нето)	-1 185,3	2 024,0	242
в т.ч.			
Предоставени заеми към крайни бенефициенти по държавни инвестиционни засади (нето)	-156,5	-112,0	-113,4
Постъпления от приватизация	124,0	44,5	

КОНСОЛИДИРАНА ФИСКАЛНА ПРОГРАМА	2 012	2 013	2 014
в % от БВП			
Общо приходи	35,7%	35,9%	33,9%
<i>Данъчни приходи</i>	26,9%	26,8%	26,7%
<i>Преки данъци</i>	12,0%	12,0%	12,2%
Корпоративни данъци	2,2%	2,4%	2,7%
от нефинансови предприятия	2,0%	2,2%	2,4%
от финансови институции	0,2%	0,2%	0,3%
Данък върху доходите на физическите лица	2,7%	2,6%	2,5%
Приходи на социалното и здравното осигуряване	7,1%	7,0%	7,1%
Осигурителни вноски за държавно обществено осигуряване	5,0%	5,0%	5,1%
Здравноосигурителни вноски	2,1%	2,0%	2,0%
<i>Косвени данъци</i>	13,9%	13,7%	13,4%
ДДС	8,7%	8,6%	8,4%
Акцизи	5,1%	5,0%	4,9%
Данък върху застрахователните премии	0,0%	0,0%	0,0%
Мита и митнически такси	0,1%	0,1%	0,1%
<i>Такса върху производството на захар и изoglukoza</i>	0,0%	0,0%	0,0%
<i>Други данъци</i>	1,0%	1,0%	1,0%
Несданъчни приходи	3,8%	3,6%	3,5%
Превъзходство на приходите над разходите на БНБ	0,2%	0,3%	0,3%
Други	3,5%	3,3%	3,2%
Приходи от такси	1,9%	1,9%	1,8%
Приходи и доходи от собственост	1,2%	1,1%	1,0%
Глоби, санкции и наказателни лихви	0,2%	0,2%	0,1%
Постъпления от продажба на нефинансови активи	0,2%	0,2%	0,2%
Приходи от концесии	0,1%	0,1%	0,1%
Други неданъчни	-0,1%	-0,1%	-0,1%
Помощи	5,0%	5,5%	3,7%
помощи от страната	0,0%	0,0%	0,0%
външни помощи	5,0%	5,5%	3,7%
Общо разходи и Вноска в общия бюджет на ЕС	37,2%	36,9%	34,3%
Общо разходи	36,1%	35,8%	33,2%
<i>Общо недихвени разходи</i>	35,2%	34,8%	32,3%
Текучи недихвени разходи	28,7%	28,0%	26,9%
Заплати и стипендии	5,0%	4,8%	4,8%
Заплати	4,9%	4,8%	4,8%
Стипендии	0,1%	0,1%	0,1%
Осигурителни вноски	1,2%	1,2%	1,2%
Издръжка (общо)	6,1%	5,8%	5,4%
Субсидии - общо	2,7%	2,9%	2,4%
Субсидии	2,5%	2,7%	2,2%
Субсидии за осъществяване на болнична помощ	0,3%	0,2%	0,2%
Социално осигуряване и грижи	13,6%	13,2%	13,1%
Пенсии	8,8%	8,4%	8,4%
Текучи трансфери, обезщетения и помощи за домакинствата	2,4%	2,3%	2,2%
Здравноосигурителни плащания	2,4%	2,5%	2,5%
Прираст на държавния резерв и изкупуване на земеделска продукция	0,1%	0,1%	0,1%

КОНСОЛИДИРАНА ФИСКАЛНА ПРОГРАМА	2 012	2 013	2 014
Капиталови разходи	6.0%	6.3%	5.0%
Резерв за непредвидени и неотложни разходи	0.5%	0.4%	0.4%
- за структурни реформи и допълнителни фискални мерки	0.0%	0.0%	0.0%
- бюджет	0.3%	0.3%	0.3%
НЗОК	0.3%	0.3%	0.3%
Народно събрание	0.0%	0.0%	0.0%
Съдебна власт	0.0%	0.0%	0.0%
- за предотвратяване, овладяване и преодоляване на последиците от бедствия	0.1%	0.1%	0.1%
<i>Лихви</i>	<i>0.9%</i>	<i>1.1%</i>	<i>0.9%</i>
Външни лихви	0.6%	0.8%	0.6%
Вътрешни лихви	0.3%	0.3%	0.3%
Вноска в общия бюджет на ЕС	1.1%	1.1%	1.1%
Първичен баланс (+/-)	-0.6%	0.0%	0.4%
Бюджетно сядло (+/-)	-1.5%	-1.0%	-0.5%
Финансиране (+/-)	1.5%	1.0%	0.5%
Външно финансиране (нето)	3.0%	-1.3%	0.2%
Вътрешно финансиране (нето)	-1.5%	2.3%	0.3%
в т.ч.			
Предоставени заеми към крайни бенефициенти по държавни инвестиционни заеми (нето)	-0.2%	-0.1%	-0.1%
Постъпления от приватизация	0.2%	0.1%	
Б В П	80 834.7	86 480.4	92 089.4

Приложение № 2				
към т. 2				
РАЗХОДНИ ТАВАНИ ЗА ПЕРИОДА 2012-2014 ГОДИНА				
(в хил. лв.)				
№	Държавни органи, министерства, ведомства, Сметна палата, Комисия за финансов надзор, Национален осигурителен институт, Национална здравноосигурителна каса, Фонд "Гарантирани вземания на работниците и служителите" и Учителски пенсионен фонд	Разходен таван 2012 г.	Разходен таван 2013 г.	Разходен таван 2014 г.
	1	2	3	4
1	Администрация на президента	4 736,0	4 880,0	5 092,0
2	Министерски съвет	67 406,0	69 215,0	71 893,0
3	Конституционен съд	2 792,0	2 065,0	2 172,0
4	Министерство на финансите	291 076,0	302 284,0	313 206,0
5	Министерство на външните работи	106 000,5	106 846,0	108 088,8
6	Министерство на отбраната	990 630,0	1 020 520,5	1 064 459,3
7	Министерство на вътрешните работи	1 006 000,0	1 045 656,0	1 103 950,0
8	Министерство на правосъдието	159 116,5	163 390,0	169 777,0
9	Министерство на труда и социалната политика	951 270,8	954 849,2	960 109,5
10	Министерство на образованието, младежта и науката	436 589,7	446 592,5	461 329,5
11	Министерство на културата	104 569,1	107 264,8	111 227,4
12	Министерство на околната среда и водите	44 910,5	45 988,4	47 473,6
13	Министерство на икономиката, енергетиката и туризма	83 454,1	85 103,4	87 527,8
14	Министерство на регионалното развитие и благоустройството	248 151,7	249 682,6	251 932,9
15	Министерство на земеделието и храните	243 412,0	250 296,0	260 415,5
16	Министерство на транспорта, информационните технологии и съобщенията	60 976,2	62 425,8	64 556,6
17	Министерство на физическото възпитание и спорта	34 126,0	34 301,8	34 560,1
18	Министерство на здравеопазването и Национална здравноосигурителна каса	2 998 824,6	3 089 327,2	3 213 426,8
19	Комисия за защита от дискриминация	2 380,0	2 440,0	2 527,0
20	Комисия за защита на личните данни	2 700,0	2 764,0	2 858,0
21	Комисия за установяване на имущество, придобито от престъпна дейност	5 145,0	5 340,0	5 626,0
22	Национална служба за охрана	31 240,0	32 449,0	34 227,0
23	Национална разузнавателна служба	20 120,0	20 852,0	21 927,0
24	Омбудсман	2 278,0	2 325,0	2 394,0
25	Национален статистически институт	17 291,3	17 833,8	18 631,1
26	Комисия за защита на конкуренцията	3 705,2	3 798,5	3 935,7
27	Комисия за регулиране на съобщенията	10 451,9	10 680,8	11 017,3
28	Съвет за електронни медии	1 429,0	1 473,7	1 539,4
29	Държавна комисия за енергийно и водно регулиране	3 651,3	3 781,6	3 973,0
30	Агенция за ядрено регулиране	5 466,9	5 539,1	5 645,2
31	Държавна комисия по сигурността на информацията	4 960,0	5 047,0	5 175,0
32	Комисия за разкриване на документите и за обявяване на принадлежност на български граждани към Държавна сигурност и разузнавателните служби на Българската народна армия	5 047,0	4 893,0	4 777,0
33	Държавна агенция "Национална сигурност"	85 340,0	89 112,0	94 657,0
34	Държавна агенция "Държавен резерв и военновременни запаси"	75 617,8	75 921,4	76 356,9
35	Авиоотряд 28	7 161,2	7 322,6	7 487,8
36	Комисия за предотвратяване и установяване на конфликт на интереси	1 000,0	1 020,0	1 049,0
37	Сметна палата	15 056,1	15 628,6	16 470,2
38	Комисия за финансов надзор	12 350,9	12 415,2	12 903,6
39	Национален осигурителен институт	8 282 215,9	8 492 393,8	9 028 518,2
	в т.ч. Пенсии	7 080 000,0	7 248 100,0	7 762 600,0
40	Фонд "Гарантирани вземания на работниците и служителите"	1 722,7	1 724,2	1 726,4
41	Учителски пенсионен фонд	17 301,7	17 671,7	18 814,7

РАЗХОДНИ ТАВАНИ ПО ИЗВЪНБЮДЖЕТНИ ФОНДОВЕ И СМЕТКИ
ЗА ПЕРИОДА 2012 г.-2014 г.

(в хил. лева)

№	Извънбюджетни фондове и сметки	Разходен таван 2012 г.	Разходен таван 2013 г.	Разходен таван 2014 г.
	1	2	3	4
1.	Държавен фонд "Земеделие"	1 504 100,8	1 706 111,7	1 446 496,2
2.	Фонд за покриване на разходите за приватизация и следприватизационен контрол към Агенцията за приватизация и следприватизационен контрол	2 494,0	4 223,5	
3.	Извънбюджетна сметка на Националния фонд към министъра на финансите	3 814 701,7	4 422 652,3	3 095 191,5

ПРОЕКТ НА СУБСИДИИ/ТРАНСФЕРИ ЗА БЪЛГАРСКАТА НАЦИОНАЛНА
ТЕЛЕВИЗИЯ, БЪЛГАРСКОТО НАЦИОНАЛНО РАДИО, БЪЛГАРСКАТА
АКАДЕМИЯ НА НАУКИТЕ, ДЪРЖАВНИТЕ ВИСШИ УЧИЛИЩА И
ДЪРЖАВНИТЕ ВИСШИ ВОЕННИ УЧИЛИЩА
ЗА ПЕРИОДА 2012-2014 г.

(в хил. лв.)

№	Българска национална телевизия, Българско национално радио, Българска академия на науките, Държавни висши училища и Държавни висши военни училища	2012 г.	2013 г.	2014 г.
	1	2	3	4
1.	Българска национална телевизия	60 114,0	60 819,2	61 855,8
	в т.ч. по чл.70, ал.4, т.2 от Закона за радиото и телевизията	8 100,0	8 100,0	8 100,0
2.	Българско национално радио	49 079,0	49 489,8	50 093,7
	в т.ч. по чл.70, ал.4, т.2 от Закона за радиото и телевизията	5 918,7	5 918,7	5 918,7
	Трансфери от бюджета на Министерството на образованието, младежта и науката за Българската академия на науките и държавните висши училища	371 188,3	389 685,8	416 877,2
3.	Българска академия на науките	59 756,1	63 004,6	67 779,9
4.	Държавни висши училища	311 432,2	326 681,2	349 097,2
5.	Трансфери от бюджета на Министерството на околната среда и водите за Българската академия на науките	2 374,0	2 550,0	2 550,0
6.	Трансфери от бюджета на Министерството на отбраната за държавните висши военни училища	21 610,4	22 488,6	23 779,4

**ПРОЕКТ НА РАЗМЕРИТЕ НА БЮДЖЕТНИТЕ ВЗАИМООТНОШЕНИЯ МЕЖДУ ЦЕНТРАЛНИЯ БЮДЖЕТ
И БЮДЖЕТИТЕ НА ОБЩИНИТЕ ЗА ПЕРИОДА 2012-2014 г.**

(в хил. лв.)

№	Показатели	2012 г.	2013 г.	2014 г.
1	2	3	4	5
	Бюджетни взаимоотношения - всичко	2 140 463,9	2 249 503,1	2 351 737,5
	от тях:			
1.	Обща субсидия за делегираните от държавата дейности	1 795 561,4	1 867 963,1	1 970 197,5
2.	Трансфери за местни дейности	254 692,5	259 640,0	259 640,0
	от тях:			
2.1.	Обща изравнителна субсидия	240 640,0	240 640,0	240 640,0
2.2.	За зимно поддържане и снегочистване на общински пътища	14 052,5	19 000,0	19 000,0
3.	Целева субсидия за капиталови разходи - Общо	90 210,0	121 900,0	121 900,0
	от тях:			
3.1.	За екологични обекти	20 000,0	20 000,0	20 000,0
3.2.	За изграждане и основен ремонт на общински пътища	42 500,0	50 000,0	50 000,0
3.3.	Целева субсидия по методика	27 710,0	51 900,0	51 900,0

**АКТУАЛИЗАЦИЯ НА СТРАТЕГИЯТА ЗА УПРАВЛЕНИЕ НА ДЪРЖАВНИЯ ДЪЛГ
ЗА 2009 – 2011 Г.**

2011 година

Резюме

Актуализацията на Стратегията за управление на държавния дълг за периода 2009 – 2011 г. се извършва на основание на разпоредбата на чл. 16, ал. 1 от Закона за държавния дълг. Най-общо документът прави преглед на постигнатите резултати в областта на управлението на държавния дълг, като покрива оставащия едногодишен период от действието на Стратегията за управление на държавния дълг. Основните аспекти, върху които се акцентира при разработването и са насочени в следните три направления:

- Преглед на макроикономическото състояние и очаквани тенденции за промяна;
- Анализ на размера и структурата на държавния дълг – преглед на постигнатите резултати;
- Степен на изпълнение на поставените цели за управление на държавния дълг и предприети действия за постигането им.

I. СЪСТОЯНИЕ НА ОСНОВНИТЕ МАКРОИКОНОМИЧЕСКИ ПОКАЗАТЕЛИ И ТЕНДЕНЦИИ ЗА ПРОМЯНА

• **Брутен вътрешен продукт**

През изминалата година динамиката на БВП¹ се определяше от силния растеж на износа, който компенсираше продължаващото, макар и с по-бавни темпове, свиване на вътрешното търсене. След като цялата 2009 г. премина за България под знака на влошаваща се икономическа активност, от началото на 2010 г. започна възстановяването на икономиката. Растежът на БВП се ускори през четвъртото тримесечие и за цялата 2010 г. се отчете положително изменение на БВП от 0.2 %.

И през 2010 г. отрицателното влияние върху БВП беше основно по линия на инвестициите, те регистрираха спад от 14% на годишна основа. Отрицателният им принос обаче са ограничи до 3.9 п.п в сравнение с 9.5 за 2009 г. В същото време се запази положителното въздействие по линия на нетния износ. За разлика от 2009 г., когато приносът се дължеше на драстичния спад на вноса, поради световото вътрешно потребление, през изминалата година динамиката се определяше от устойчивото покачване на износа. Реалният ръст на износа през 2010 г. възлезе на 16.2 %, а възстановяването на вноса беше по-слабо: 4.5 %.

И през 2010 г. потреблението имаше, макар и значително по-нисък, отрицателен принос към изменението на БВП, намалявайки с 1.1%. През последното тримесечие на годината обаче се забелязват индикации за промяна на негативния тренд в динамиката на потреблението, което е нараснало с 1.7 % спрямо предходните три месеца. Очакванията на потребителите за

¹ Брутен вътрешен продукт

следващите месеци също са оптимистични. Провежданата политика на фискална консолидация беше определяща за отрицателния принос на колективното потребление, което се понижи с 5 % през 2010 г.

За периода 2011-2014 г. се предвижда умерен, но устойчив икономически растеж между 3.6 % и 4.4 %. Износът ще продължи да нараства стабилно, но приносът на нетния износ ще стане отрицателен след 2012 г., поради увеличаващия се натиск върху вноса от страна на вътрешното търсене. Темпът на нарастване и на потреблението, и на инвестициите ще се засилва в средносрочен план, но техният дял в БВП ще остане по-нисък от този преди кризата.

• Пазар на труда

Влиянието на икономическата криза върху заетостта в страната се прояви с период на закъснение от около половин година. След като до средата на 2009 г. работодателите отлагаха освобождаването на работници, през втората половина на 2009 г. и началото на 2010 г. бе отбелязано значително намаление на заетостта и бързо нарастване на безработицата. Сезонното оживление в дейности като селско стопанство и туризъм оказва временно благоприятно влияние върху пазара на труда през летните месеци на 2010 г. През ноември и декември, в резултат на обичайното намаление на активността на частния сектор, нивото на регистрираната безработица започна отново да се повишава, достигайки 9.2 %² в края на годината. Намаляването на заетите, съчетано със задържането на растежа на заплатите, оказва благоприятен ефект и върху динамиката на разходите за единица труд.

Очакванията са в началото на 2011 г. безработица да се установи около стойността си от началото на 2010 г., след което да започне плавно да намалява. Ръстът на заетостта ще се ускорява умерено през следващите години. В периода 2011-2014 г. нарастването на заплатите и производителността на труд се очаква да продължат да се изменят с близки темпове, с положителен ефект върху конкурентоспособността на икономиката.

• Инфлация

След дезинфлацията, наблюдавана през 2009 г., през цялата 2010 г. се отчете нарастване на хармонизирания индекс на потребителски цени на годишна база под влияние на възстановяващите се международни цени на храните и енергийните суровини. Инфлационен натиск дойде и по линия и на въведени в началото на 2010 г. по-високи акцизни ставки върху цигарите, както и на други административно регулирани цени (такси за издаване на лични документи и цените на топло- и електроенергия). Същевременно свиването на вътрешното търсене доведе до исторически ниски стойности на инфлация при услугите и нехранителните стоки. В края на 2010 г. инфлацията се увеличи до 4.4 %, а средногодишната ѝ стойност бе 3 %.

Прогнозата за динамиката на потребителските цени в периода 2011–2014 г. е за сравнително ниска инфлация, която постепенно ще намалява в края на всяка година. По подобен начин ще се развива и средногодишната инфлация, с изключение на 2011 г., когато се очаква ускорение на средногодишната стойност под влияние на значително нарастване на международните цени на енергийните суровини, храните и металите през първото полугодие.

• Външен сектор

Започналите през 2009 година, под влияние на кризата, корекции в платежния баланс на България, продължиха и през 2010 г. Запази се тенденцията на подобряване на салдото по

² По данни на Агенция по заетостта.

текущата сметка, което към декември отчете най-ниския в последното десетилетие дефицит в размер на 356 млн. евро (-1.0 % от БВП). Възстановяването на търговските ни партньори, съчетано със слабото вътрешно търсене, доведе до значителен годишен ръст на износа от 33.2 % спрямо 2009 г., при ограничено нарастване на вноса от 13.4 %. Така, формираният търговски дефицит (-6.7 % от БВП) също бе рекордно нисък в сравнение с годините на икономически бум. Услугите запазиха конкурентоспособността си, като приходите от туризъм се увеличиха с 2.5 % на годишна база, а общия излишък по статията нарасна с 46.3 %.

Финансовата сметка през 2010 г. е на минимален дефицит от 0.9 млн. евро. Основните причини за негативното развитие са чувствителното намаление на преките чуждестранни инвестиции в България и нетното погасяване на привлечени през предходни години заеми, както от страна на българските търговски банки, така и от други фирми в частния сектор. Въпреки ограничения приток на чужди капитали, нетните ПЧИ³ осигуряват неколкократно покритие на дефицита по текущата сметка.

Изплащането на задължения към нерезиденти оказва положително влияние върху брутния външен дълг на страната, който според последни статистически данни, намалява до 102.5 % от БВП в края на 2010 г., спрямо 108.2 % от БВП в края на 2009 г. Матуритетната структура на дълга също се подобрява, като дялът на краткосрочните задължения спада до 30.9 % от БВП⁴ (32.7 % в края на 2009 г.) и се покриват на 113.7 % от резервите на БНБ.

- **Финансов сектор**

Банките поддържаха адекватна ликвидна позиция и капитализация над нормативно изискуемите равнища. Банковата система е стабилна, като реализира по предварителни данни брутна печалба (след приспадане разходите за обезценка) от 628 млн. лева.

От средата на 2009 г. се наблюдава трайна тенденция за намаляване на лихвените равнища по новоотпуснати кредити и депозити, което е следствие на добрата ликвидност. Значително по-бързото намаление на лихвите по депозити спрямо лихвите по кредити спомога от своя страна за подобряване на нетния лихвен марж и смекчаване на ефекта на влошените кредитни портфейли върху печалбата на банките.

През 2010 г. кредитната активност в страната беше ограничена. Кредитът към частния сектор забавяше годишния си темп на нарастване и през декември той падна до 1.1 %, като ръстът се дължеше основно на увеличение на кредитите за фирмите, след като от октомври 2010 г. потребителските кредити намаляват на годишна база.

II. ПРЕГЛЕД НА ПОСТИГНАТИТЕ РЕЗУЛТАТИ

1. Размер на държавния дълг и разходи за неговото обслужване през 2010 година

В края на месец декември 2010 г. номиналният размер на държавния дълг възлиза на 10 532.2 млн. лв., от които 3 934.2 млн. лв. вътрешен и 6 598.0 млн. лв. външен дълг. В номинално изражение този показател бележи увеличение от около 1 088.5 млн. лв. в сравнение с края на предходната година. Съотношението държавен дълг към Брутен вътрешен продукт⁵ е 14.9 %, което представлява нарастване с 1.1 п.п. спрямо отчетеното ниво в края на 2009 г. (13.8 %). Въпреки увеличението, този индикатор остава значително

³ Преки чуждестранни инвестиции

⁴ Брутен външен дълг

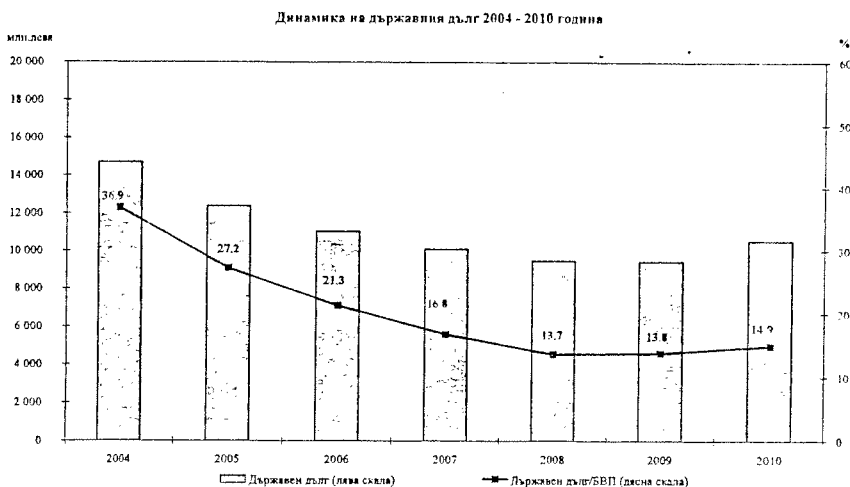
⁵ Използваните данни за размера на БВП са на НСИ, като същите са ревизирани за периода 1995-2009 год.

под границата от 25 %, заложена в Стратегията за управление на държавния дълг за периода 2009-2011 г.

Основните фактори, определящи нарастването на държавния дълг са полученото през годината ново финансиране, както и отчетените валутно-курсони разлики при преоценката на дълга в размер на около 190 млн. лв.

Графика № 1: Държавен дълг/БВП

Източник: МФ

Номиналният размер на вътрешния държавен дълг в края на 2010 г. възлиза на 3 934.2 млн. лв., което представлява 5.6 % от БВП, или увеличение с 1.2 п.п. в сравнение с края на 2009 г. В номинално изражение, вътрешният държавен дълг нараства с 924.7 млн. лв., което се дължи на реализираното през годината положително нетно вътрешно финансиране в размер на 849.9 млн. лв.

Общият размер на извършените плащания по вътрешния дълг през 2010 г. е 718.6 млн. лв., в това число 589.3 млн. лв. плащания на главници и 129.4 млн. лв. лихвени разходи.

Размерът на външния държавен дълг към края на 2010 г. възлиза на 6 598.0 млн. лв., което представлява увеличение от 163.8 млн. лв. в сравнение с предходната година. Съотношението външен държавен дълг към БВП се стабилизира на нивото от 9.4 %.

Нетното външно финансиране за 2010 г. е отрицателно в размер на (-34.3 млн. лв.).

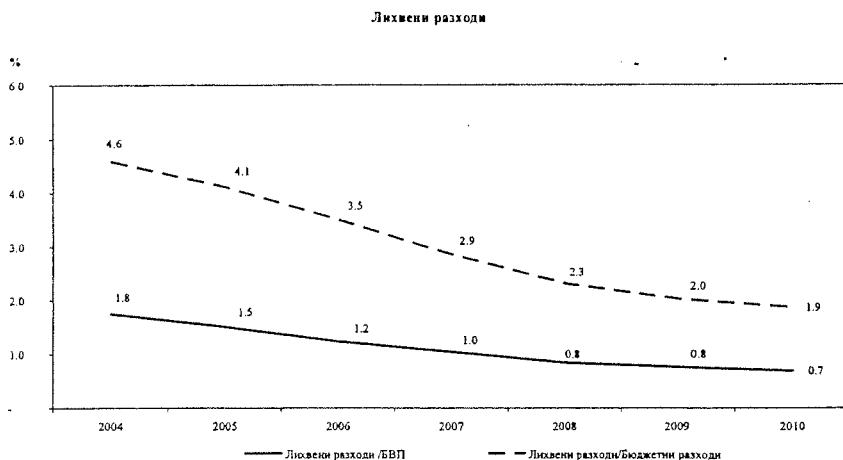
Общият размер на извършените плащания по външния държавен дълг е 620.2 млн. лв., в т.ч. погашения в размер на 294.6 млн. лв. и лихви в размер на 325.6 млн. лв.

През годината са усвоени средства по държавни и държавни инвестиционни заеми на стойност 260.3 млн. лв. От тях 102.5 млн. лв. са постъпили в Централния бюджет и представляват първи транш от Структурния програмен заем с Европейската инвестиционна

банка. По стартиралите вече държавни инвестиционни заеми са усвоени средства в размер на 157.8 млн. лв. Следва да се отбележи, че все още не е започнало изпълнението на новите проекти, включени в списъка на приложение № 8 към § 16 от ЗДБ на РБ за 2010 г.

Съотношението лихвени разходи към БВП бележи намаление и възлиза на 0.7 %, което е намаление с 0.1 п.п. в сравнение с края на миналата година. За същия период лихвените разходи представляват 1.9 % от общите бюджетни разходи, което е намаление с 0.1 п.п. в сравнение с края на 2009 г.

Графика №2: Лихвени разходи по дълга

Забележка: Данните са по консолидираната фискална програма.

Източник: МФ и НСИ

Показателят лихвени разходи спрямо данъчни приходи няма промяна, като запазва достигнатото в края на 2009 г. ниво от 2.6 %.

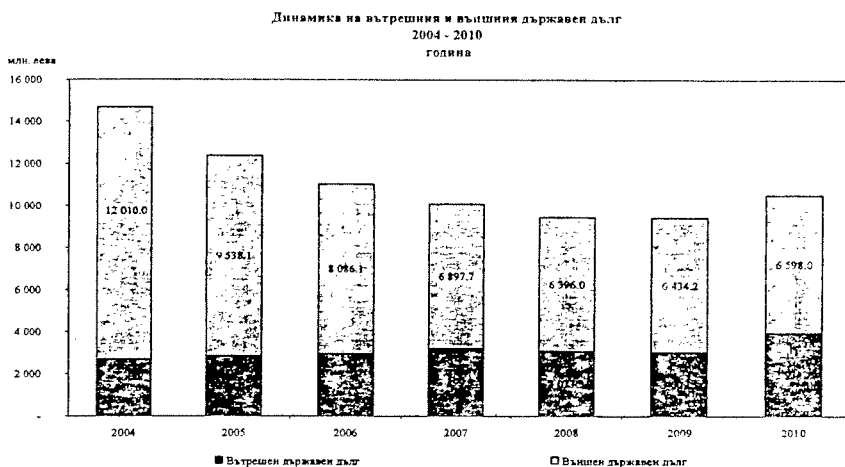
През 2010 г. емисиите ДЦК на вътрешния пазар заемат приоритетно място в дълговото финансиране на държавния бюджет с дял от 85 %, което е резултат от различни фактори - от една страна предвид състоянието на международните пазари и съществуващата висока ликвидност, наблюдавана в банковата система през цялата година, предвидената в § 14 от ЗДБ на РБ за 2010 г. възможност за емисия на международните капиталови пазари (МКП) не беше използвана, а от друга страна бе съобразено с необходимостта от осигуряване на средства за фискалния резерв с цел изпълнение на разпоредбата на § 6 от ЗДБ на РБ за 2010 г. за неговия минимален размер към края на 2010 г. - 6.3 млрд. лв. Тези предпоставки дадоха възможност за набиране на финансов ресурс на пазарен принцип при приемлива за емитента доходност и оптимална степен на риск на местния дългов пазар. Брутното вътрешно финансиране с ДЦК реализирано през 2010 г. е в размер на 1 508.1 млн. лв., формирано от пласираните емисии ДЦК в следните матуритетни сегменти: ДЦК със срок 10 години и 6 месеца с номинална стойност 313.1 млн.лв., 7-годишни ДЦК в размер на 130 млн. лв., 5-годишни ДЦК (от 2009 г.) в размер на 130 млн. лв., ДЦК със срок 3 години и 6 месеца в размер на 30 млн.лв. и две емисии 1-годишни ДЦК на обща стойност 150.8 млн. лв. Тук са включени и реализираните през годината две емисии, деноминирани в евро: една с матуритет

15 години с номинален размер 234.1 млн. евро и една със срок 2 години и 6 месеца в размер на 151.5 млн. евро.

През годината се наблюдава нарастващ интерес към предлаганите правителствени дългови ценни книжа, което се съпътства с ясно открояваща се тенденция за намаляване на постигнатата на аукционите доходност. Отчитайки очакванията на пазарните участници и развитието на финансовата система, както и в унисон със заявената цел за осъществяване на гъвкава и адекватна на пазарна среда емисионна политика, Министерството на финансите актуализира емисионната си политика за 2010 година. Разнообразени бяха матурирещите и валутната структура на предлаганите ДЦК, което засили инвеститорска активност сред всички участници на пазара, като банки, пенсионни фондове, застрахователни дружества и други институционални инвеститори.

На някои аукциони бяха постигнати рекордни коефициенти на покритие в следствие на значителното превишаване на търсенето над предлагането на ДЦК. Осреднените им стойности за годината по видове ценни книжа са както следва: за 1-годишните съкровищни бонове – 4.13, за ДЦК със срок 2 години и 6 месеца деноминирани в евро – 3.82, за ДЦК със срок 3 години и 6 месеца – 3.01, 5-годишни (от 2009 г.) – 1.96, 10 години и 6 месеца – 3.04 и за ДЦК със срок 15 години деноминирани в евро – 6.92. Емитирането на ДЦК със сročност 10 години и 6 месеца бе съобразено с необходимостта от поддържането на подходящ инструмент с цел изчисляването на дългосрочен лихвен процент за оценка степента на сближаване със страните членки на ЕС.

Графика №3 Динамика на вътрешния и външния държавен дълг

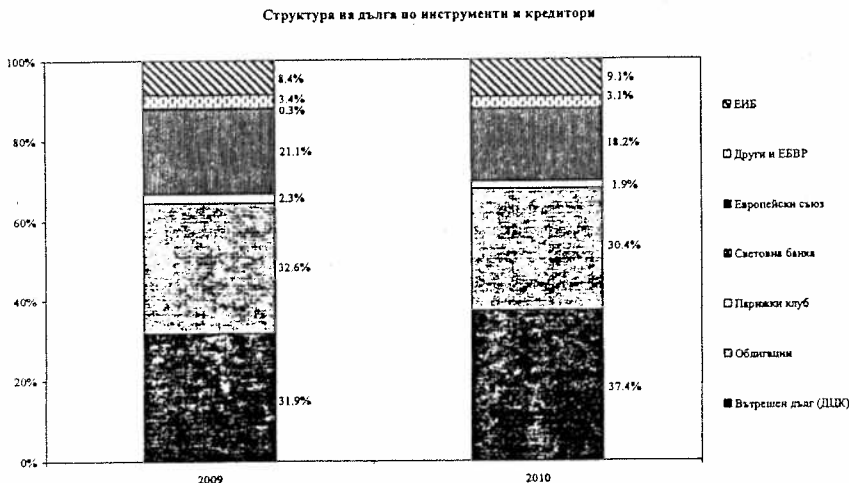
Източник: МФ

2. Структура на държавния дълг

В структурата на държавния дълг по видове инструменти и кредитори не се забелязват значителни промени в сравнение с края на 2009 г. Запазва се тенденцията с най-голям относителен дял да са задълженията по ДЦК (емитирани на местния и международните капиталови пазари), представляващи 67.8 % от общия размер на държавния дълг. Делът на

държавните заеми е 32.2 %, като от тях с най - голям дял е дълга към Световна банка (МБВР) - 18.2 %, следван от ЕИБ - 9.1 %, други кредитори - 3.1 % и Парижки клуб – 1.9 %.

Графика № 4: Структура на държавния дълг по кредитори и инструменти към 31 декември 2009 година и към 31 декември 2010 година

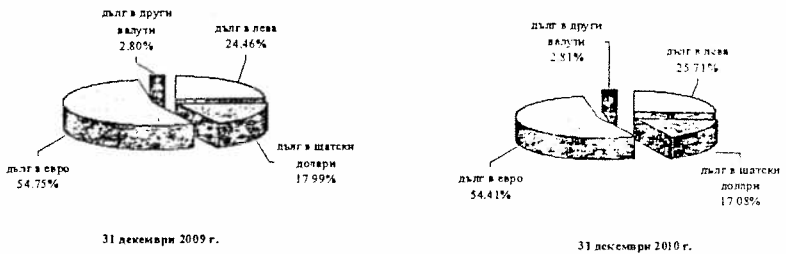
Източник: МФ

Във валутната структура на държавния дълг се отбелязват слаби промени в посока нарастване на дълга в лева от 24.5 % през 2009 г. до 25.7 % в края на 2010 г. и стабилизиране на дела на дълга, деноминиран в евро - 54,4 % в края на 2010 г. (при 54,7 % в края на 2009 г.), което е резултат както от пласираните през годината на вътрешния пазар емисии на ДЦК, деноминирани в национална валута и в евро, така и на реализираното ново външно финансиране предимно в евро (99 % от целия размер на получените усвоявания по външни заеми). Частта, деноминирана в щатски долари, намалява с около 0.9 п.п. до 17.1%, а тази в други валути - запазва нивото от 2.8%. Извършените погашения във валути различни от евро и лева като JPY, USD и KWD, представляващи около 6 % от всички погашения по държавния дълг, също оказват макар и слабо влияние върху валутната структура на държавния дълг.

Постигнатите резултати показват изпълнение на поставена в Стратегията цел за поддържане на преобладаващ дял на задълженията, деноминирани в евро и национална валута.

Графика № 5: Валутна структура на държавния дълг

Валутна структура на държавния дълг

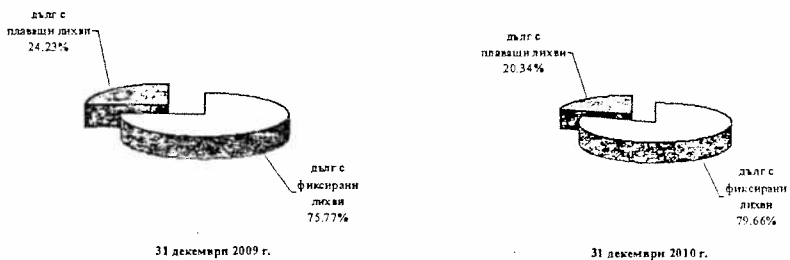

И през 2010 г. се запазва тенденцията за покачване на дела на дълга с фиксирани лихвени проценти и редуциране на дълга с плаващи лихви (съответно 79.7 % към 20.3 % през 2010 при 75.8 % към 24.2 % за 2009 г.). Увеличението, съответно намалението им е от около 4 процентни пункта в сравнение с отчетената стойност в края 2009 г.

Договарянето през годината на новите правителствени задължения от официални кредитори и емитирането на емисии на ДЦК на местния пазар с фиксирани лихвени купони, доведе до изпълнение и на целта в Стратегията, за поддържане дела на дълга с фиксирани лихвени проценти над 70 %.

Графика № 6: Лихвена структура на държавния дълг

Лихвена структура на държавния дълг

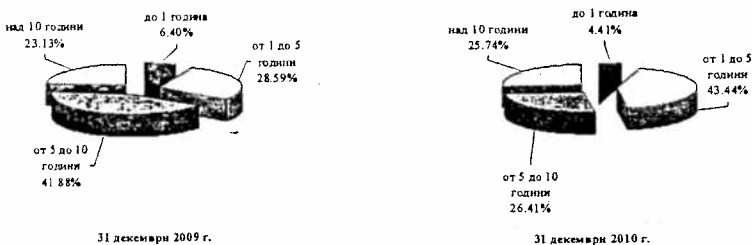

В сравнение с предходната година се наблюдава значителна промяна в остатъчния матурирет на държавния дълг, като сериозно намаление с 16 % отбелязва обемът на дълга с остатъчен срок от 5 до 10 години – 26.41 %. Намаление с 2 % отбелязва и дълга до 1 година, за сметка на регистрираното увеличение (15 %) на дълга с остатъчен матурирет от 1 до 5 години, който достига 43.44 % и този над 10 години с увеличение от 3 %, достигайки 25.74 %. Изменението в матуриретната структура на държавния дълг е обусловено основно от провежданата през годината емисионна политика в посока увеличаване на дела на дългосрочните ДЦК (една

емисия на ДЦК със срок 10 години и 6 месеца и една дългосрочна емисия ДЦК с матуритет 15 години), както и на намалението на остатъчния срок по вече съществуващи суверенни задължения.

Графика № 7: Остатъчен срок на държавния дълг

Остатъчен срок на държавния дълг

2. Държавни гаранции

Гарантираният от държавата дълг към края на 2010 г. възлиза на 1 246.1 млн.лв. (като 1 243.3 млн. лв. е външен и 2.8 млн.лв. - вътрешен) и представлява 1.8 % от БВП. Увеличението в номиналния размер на държавногарантирания дълг спрямо нивото му в края на 2009 г. е в размер на 49.0 млн. лв., което се дължи основно на извършените усвоявания по вече подписани кредитни споразумения, както и на стартирането на програмата за студентско кредитиране, регламентирана в Закона за кредитиране на студенти и докторанти⁶. По предварителни данни, към края на 2010 г. по тази програма са отпуснати 2,8 млн. лв.

Графика № 8 Държавногарантиран дълг/БВП

Държавногарантиран дълг

	към 31.12.2005 г.	към 31.12.2006 г.	към 31.12.2007 г.	към 31.12.2008 г.	към 31.12.2009 г.	към 31.12.2010 г.
Държавногарантиран дълг	1 005.7	1 078.0	1 069.8	1 240.6	1 197.2	1 246.1
I. Вътрешен държавногарантиран дълг	-	-	-	-	-	2.8
II. Външен държавногарантиран дълг	1 005.7	1 078.0	1 069.8	1 240.6	1 197.2	1 243.3
1. Световна банка	200.2	179.1	161.0	145.4	119.2	101.7
2. ЕИБ	15.9	13.7	11.6	9.5	7.4	5.7
3. ЕБВР	95.0	95.8	82.9	81.0	62.6	46.3
4. Други	694.6	789.4	814.3	1 004.7	1 008.0	1 089.4

- Забележки: 1. Размерът на дълга е по номинал.
 2. Пренесението на дълга в евро е по централния курс на БНБ за съответните валути към края на периода.
 3. Данните за БВП са на НСИ, като същите са ревизираны за периода 1995-2009 год.

⁶ Обн. ДВ, бр. 69 от 5.08.2008 г., изм. и доп., бр. 99 от 15.12.2009 г., в сила от 1.01.2010 г.

През 2010 г. поради невъзможността на „Български държавни железници“ ЕАД да обслужва вече усвоени държавногарантирани заеми, частично са активирани държавни гаранции по заемите на компанията от МБВР и ЕБВР. Със средства от резерва за покриване риска от активиране на държавни гаранции, предвиден в Централния бюджет бяха изплатени част от дължимите главници по заемите в размер на 17.7 млн. лв. От тях към месец декември 2010 г. са възстановени около 9 млн. лв., с което е удовлетворено изцяло частното държавно вземане по платените от МФ погасителни вноски по главницата на тези заеми.

Предвид влошеното финансово състояние на част от дружествата, ползватели на държавногарантирани заеми (12 % от всички бенефициенти по ДГ) и невъзможността им да изпълняват задълженията си към кредиторите по вече сключени кредитни споразумения, през настоящата 2011 г. съществува риск от активиране на държавни гаранции, но поради относително малкия им размер те не крият сериозни заплахи. Превенцията на този риск се състои в осъществяване на непрекъснат мониторинг и провизиране на средства в годишния ЗДБ, които да покриват риска от активиране на тези условни по своята същност задължения, а по отношение на новите проекти, които ще се финансират с държавногарантирани заеми се изразява чрез прецизната селекция при подбора им, при стриктно спазване на нормативната уредба в тази област.

II. Цел

Основната цел, дефинирана в действащата Стратегия за управление на държавния дълг за периода (СУДД) 2009-2011 г. е **осигуряване на необходимите ресурси за финансиране на бюджета и рефинансиране на дълга, при минимално възможна цена, като се хеджират финансовите рискове и отчита развитието на вътрешния капиталов пазар в контекста на финансовата система като цяло**, която към настоящия момент не се нуждае от промяна. Нивото на реализация на поставената цел и нейната актуалност предполагат в рамките на оставащия период до изтичане срока на настоящата СУДД, усилията на МФ да продължат да бъдат насочени към нейното последователно и стриктно реализиране, при използване на предвидения подходящ инструментариум в посока предприемане на следните действия:

1. Контролирано увеличение размера на дълга

Последвалата финансова и икономическа криза доведе до нарастване на несигурността и влошаване на очакванията в глобален план. Въпреки кризата и нелеката икономическа обстановка България съумява да провежда дисциплинирана финансова политика и да запази стабилност във фискалното си състояние. От началото на 2011 г. Министерство на финансите насочи усилията си към разработване на нови правила, обединени в т.нар. „Пакт за финансова стабилност“, които да гарантират в дългосрочен план макроикономическа и финансова устойчивост на страната. Мерките, съдържащи се в пакта, са по три основни направления. Първото се отнася за размера на публичния сектор и е свързано с ограничаване на прераспределителната роля на държавата до 40% от БВП. Второто направление се отнася за бюджетната позиция, като се определя максимално допустим годишен бюджетен дефицит, преизчислен по Европейската система от интегрирани икономически сметки в размер не повече от 2 на сто от БВП. Третото направление касае данъчната политика в частта на преките данъци, като основната мярка предвижда закони, с които се установяват нови видове данъци върху доходите или печалбите, или се променят данъчните ставки на съществуващите данъци върху доходите или печалбите, се приемат с мнозинство две трети от всички народни представители.

Нормативно определеното ниво в Закона за държавния бюджет на Република България за 2011 година (ЗДБ РБ за 2011 г.) за минималния размер на фискалния резерв към 31 декември

2011 г. е 4.5 млрд.лв. Към края на месец декември 2010 г., ФР⁷ е в размер на 6.0 млрд. лв., от тях в БНБ - 5.4 млрд. лв. и в банките – 0.6 млрд. лв.

И през 2011 г. предвижданото увеличение на държавния дълг ще бъде основно с цел финансиране на бюджета, подкрепа на инвестиционни проекти и правителствени политики в различни области, както и поддържане на ликвиден пазар на емисии ДЦК.

Осъществяването на заемната политика до края на 2011 г. ще следва установената до момента практика с цел запазване основните характеристики на държавния дълг. В този смисъл, при управлението на държавния дълг ще бъде прилаган консервативен и рестриктивен подход, като при финансирането на инвестиционни проекти и програми с държавни и държавногарантирани заеми ще бъде спазвана законоустановената процедура.

В съответствие с чл. 8 от ЗДЦ⁸ и с цел контролиране нарастването на размера на суверенните задължения, в ЗДБ на РБ за 2011 г. са определени лимити за: максималния размер на новия държавен дълг - 3.9 млрд. лв. и максималния размер на новите държавни гаранции, които могат да бъдат поети през годината - 0.46 млрд. лв. и за максималния размер на държавния дълг към края на бюджетната година - 14.6 млрд. лв. Лимитите по дълга кореспондират с приоритетите, поставени в настоящата Стратегия за управление на държавния дълг, а именно: контролирано увеличение размера на държавния дълг към края на 2011 г. и осигуряване на стабилни източници за финансиране на бюджета и рефинансиране на държавния дълг.

2. Ограничаване на бюджетните разходи за обслужване на дълга

Определянето на заемното финансиране и през 2011 г. ще бъде съпроводено както от извършване на комплексни анализи на заемния ресурс, в т.ч. на конкретните финансови условия на предложенията за финансиране, възможните дългови инструменти, развитието на макроикономическата и пазарната среда, така от непрекъснато наблюдение на размера, профила на дълга и разходите за неговото обслужване.

В този смисъл постигането на дефинирания приоритет за ограничаване разходите за обслужване на дълга ще бъде осъществено чрез поддържане на доминантен дял на държавния дълг, деноминиран в евро и лева, увеличение на частта на дълга с фиксирани лихвени проценти и поддържане на равномерен погасителен профил на дълга. Подобен подход репликира минимизиране влиянието на флуктуациите на лихвените проценти и валутните курсове на международните пазари върху номиналния размер и разходите за обслужване на държавния дълг.

За постигането на този приоритет, през годината ще се използва целия възможен спектър от операции по активно управление на дълга, при спазване на законоустановените лимити по дълга и подходи за активното му управление.

Тези операции се извършват с цел оптимизиране обслужването на държавния дълг и способстват за намаляване риска, свързан със структурата на държавния дълг.

И през 2011 г. финансовият ресурс, заеман от външни кредитори също ще бъде ориентиран основно към заемане в евро с фиксирани лихвени проценти там, където условията на кредиторите и пазарната среда позволяват.

⁷ Фискален резерв

⁸ Закон за държавния дълг, обн., ДВ, бр. 93 от 1.10.2002 г., изм. и доп., бр. 101 от 28.12.2010 г., в сила от 30.06.2011 г.;

Рисквете, свързани с обслужването на правителствените задължения са минимизирани, имайки предвид приоритетното финансиране от вътрешния пазар ориентирано към фиксирани лихвени купони и деноминирани в лева и евро емисии, които ще са с матуритети, покриващи целия диапазон на дълговата крива.

3. Осигуряване на стабилни източници за финансиране на бюджета и рефинансиране на дълга

Целите в Стратегията за управление на държавния дълг за периода 2009-2011 г. се определят от основни индикатори, като състоянието на бюджетния баланс, частния и публичния брутен външен дълг, салдото по текущата сметка на платежния баланс, равнището на фискалния резерв, ликвидността в банковата система, предпочитанията на основните групи инвеститори, основните допускания по отношение на данъчно-осигурителната политика, политиката по доходите, публичните разходи и др. Това налага осъществяването на гъвкава пазарно ориентирана заемна политика, съобразена с динамиката на процесите в местната и глобалната икономика, адекватна на нуждите на държавния бюджет и ликвидността на финансовата система, в унисон с поддържане на макроикономическата стабилност в страната и запазване на устойчиви перспективи по суверенния кредитен рейтинг, при стриктно наблюдаване на баланса между целите и ограниченията.

В този смисъл през 2011 г. заемното външно и вътрешно финансиране (емисии ДЦК на вътрешния пазар и външни заеми) ще бъде съобразено с основните приоритети, които са заложи в ЗДБ на РБ за 2011 г. Те са насочени към провеждане на антициклична и рестриктивна фискална политика, способстваща за изпълнението на основната цел на фискалната политика за следващата година – недопускане на дефицит на консолидирано ниво над 3 % от БВП, съгласно проекта на Пакта за финансова стабилност.

3.1 Пазарно-ориентирано финансиране

3.1.1 Вътрешен пазар

Съобразявайки се с приоритетите, заложи в ЗДБ за 2011 г., поставените цели в действащата Стратегия за управление на държавния дълг 2009-2011 г. и тенденциите за развитие на местния и международните капиталови пазари Министерството на финансите възнамерява да продължи провеждането на активна емисионна политика на вътрешния пазар. През годината се планира реализиране на положително нетно вътрешно финансиране в рамките на около 430 млн. лв., като brutния размер на емитираните ДЦК на местния пазар ще бъде в границите около 1 млрд. лв.

Усилията ще бъдат насочени към обезпечаването на подходящи инвестиционни алтернативи, предоставящи възможност за оптимално управление на свободните ресурси от страна на широк кръг инвеститори, като паралелно с това, в случай на необходимост ще се провежда политика пряко кореспондираща и поддържаща ликвидността във финансовата система. Ще бъде използван целия възможен инструментариум за насърчаване развитието на вътрешния пазар на ДЦК, утвърждаване позициите на ДЦК по вътрешния дълг като водеща инвестиционна алтернатива с атрактивно съотношение доходност/риск, съпроводено от стремеж за максимално възможно изглаждане на операциите по вливане и изтегляне на ликвидност чрез падежи и емисии на ДЦК, в контекста на превенция от възможна волатилност и фрагментация на пазара.

3.1.2 Външен пазар

В ЗДБ РБ за 2011 г. отново е предвидена възможност за емитиране на ДЦК на международните капиталови пазари. Предвид статуса и динамичното развитие на международните финансови пазари, както и инвеститорския интерес към суверени книжа на държави от Централна и Източна Европа, и имайки предвид инвестиционния клас рейтинг на страната, и макроикономическите ѝ фундаменти, тази възможност ще бъде обект на внимателен и задълбочен анализ, в качеството ѝ както на алтернативен на местния пазар източник на финансиране, така и като база за сравнение на ценовите равнища на заемания ресурс.

Обект на анализ представлява също и въвеждане на иновативни дългови механизми. Проучва се възможността за прилагането на специалния механизъм за изкупуване на правителствени облигации от ЕИБ за финансирането на инвестиционни проекти. Този финансов инструмент се различава от стандартните държавни заеми предоставяни на държавите-членки от ЕИБ, но съдържа всички елементи и условия за избягване на риска от стандартния рамков договор на ЕИБ за отпускане на заем на държава-членка на Европейския съюз. По изискване на банката, всички взаимни действия следва да бъдат обвързани с определени постигнати предварителни договорености и идентифицирането на конкретни инвестиционни проекти в основните области на финансиране от ЕИБ-инфраструктура, екология, енергетика, здравеопазване, образование, социална сфера и други.

3.2 Допълнително заемно финансиране

3.2.1 Финансиране от официални кредитори

И през 2011 г. по линия на вече утвърдени взаимоотношения с международни финансови институции, ще се финансират основно значими проекти, имащи стратегическа роля в икономическия живот на страната.

На 15 декември 2010 г. беше подписан Меморандум за разбирателство между правителството⁹ на Република България и Международната банка за възстановяване и развитие (Световна банка) във връзка със сътрудничеството по предлаганата Програма за реформа в железопътния сектор, който описва основните елементи на програмата на правителството за реформа в железопътния сектор с цел осигуряване на финансова устойчивост на железопътния сектор в България.

Предвижда се Програмата за реформи да бъде подкрепена с поредица от три заема за развитие на политиките (DPL), в размер до 80 млн. евро всеки, в периода 2011 г. - 2013 г. като инструмент за финансиране, с бързо усвояване на средства срещу изпълнение на съответни ангажменти и програма за провеждане на политики и институционални действия.

Като част от Програмата за реформи в железопътния сектор, описана в Меморандума за разбирателство между Република България и Световната банка, се предвижда и отпускането през годината на специфичен инвестиционен заем с държавна гаранция от МВБР за Национална компания „Железопътна инфраструктура“ за финансиране на проект „Стабилизирание на железопътната инфраструктура“. Заемът съответства на одобрения през 2009 г. от Министерския съвет, (респ. включен в годишните ЗДБ на РБ за 2009 г., за 2010 г. и 2011 г.), но е с намален размер (до 70 млн. евро) и оптимизиран обхват.

⁹ Одобен с РМС №887/20.12.2010г., обн. ДВ, бр.8/25.01.2011г., в сила от датата на подписването- 15.12.2010г.

С оглед продължаване на ползотворното сътрудничество между Република България и Световната банка в процес на разработване е проект на нова Стратегия за партньорство за периода 2011-2013 г. на Световната банка, която се предвижда да бъде ориентирана в три насоки за подкрепа – реформа на политики, попадащи в обхвата на стратегията „Европа 2020”, подпомагане усвояването на средствата от ЕС и допълване на финансирането от ЕС.

За покриване на финансовия недостиг на общини, други бюджетни предприятия и държавни предприятия по чл. 62, ал. 3 от Търговския закон, които са бенефициенти по проекти по оперативни програми "Транспорт", "Околна среда" и "Регионално развитие", в ЗДБ на РБ за 2011 г. е предвидена възможност да се отпускат заеми от Българската банка за развитие (ББР) въз основа на предоставени от централния бюджет възстановими средства. Средствата са част от „Кредитното споразумение за структурен програмен заем” (България, съфинансирани на фондовете на ЕС 2007-2013), между Република България и Европейската инвестиционна банка, и се предоставят на ББР под формата на гаранционни депозити. В съответствие с изискванията на Кредитното споразумение, проектите следва да бъдат одобрени и от ЕИБ.

Финансирането с държавногарантирани заеми до края на 2011 г. ще следва наложената практика на аналитичен подход, позволяващ упражняване на обществен мониторинг и ще бъде насочено към финансирането на приоритетни проекти в провежданата правителствена политика с цел подпомагане на ключови сектори.

4. Поддържане на тясна координация и информираност между МФ и БНБ, Евростат и МВФ, рейтингови агенции

4.1 Рейтингови агенции

През 2010 г. по повод прегледа на текущия кредитен рейтинг на страната бяха проведени регулярните годишни посещения на представители на 3-те рейтингови агенции, с които страната ни поддържа договорни отношения - Японската агенция за кредитен рейтинг, Moody's и Standard and Poor's (S&P).

Положителната оценка за динамиката на основните макроикономически и стабилните дългови показатели намериха своето отражение в промяна на перспективите пред рейтинга на суверенния дълг на България.

В самото начало на 2010 година, рейтингова агенция Moody's потвърди рейтинга на страната (Ваа3) и промени перспективата от положителна на стабилна. През м.ноември Японската агенция за кредитен рейтинг също запази рейтинга (ВВВ в чуждестранна валута и ВВВ + в местна валута) и промени перспективата от отрицателна на стабилна. През м. декември Standard and Poor's потвърди рейтинга (ВВВ в местна и чуждестранна валута) и перспективата (стабилна).

Кредитен рейтинг 2009-2010 г.

Кредитна агенция	Дата	Чуждестранна валута			Местна валута		
		Краткосрочен	Дългосрочен	Перспектива	Краткосрочен	Дългосрочен	Перспектива
JCRA	24.07.2009		BBB	Отрицателна		BBB+	Отрицателна
JCRA	22.10.2010		BBB	Стабилна		BBB+	Стабилна
Moody's	20.03.2009		Baa3	Стабилна		Baa3	
Moody's	31.08.2010		Baa3	Положителна		Baa3	
S&P	01.12.2009	A-3	BBB	Стабилна	A-3	BBB	Стабилна
S&P	17.12.2010	A-3	BBB	Стабилна	A-3	BBB	Стабилна
Fitch	30.04.2009	F3	BBB-	Отрицателна		BBB	

Наред с това, в края на 2010 г. Standard and Poor's присъди кредитен рейтинг BBB на 15 – годишна емисия ДЦК в евро, емитирана на 29.09.2010 г. на местния пазар.

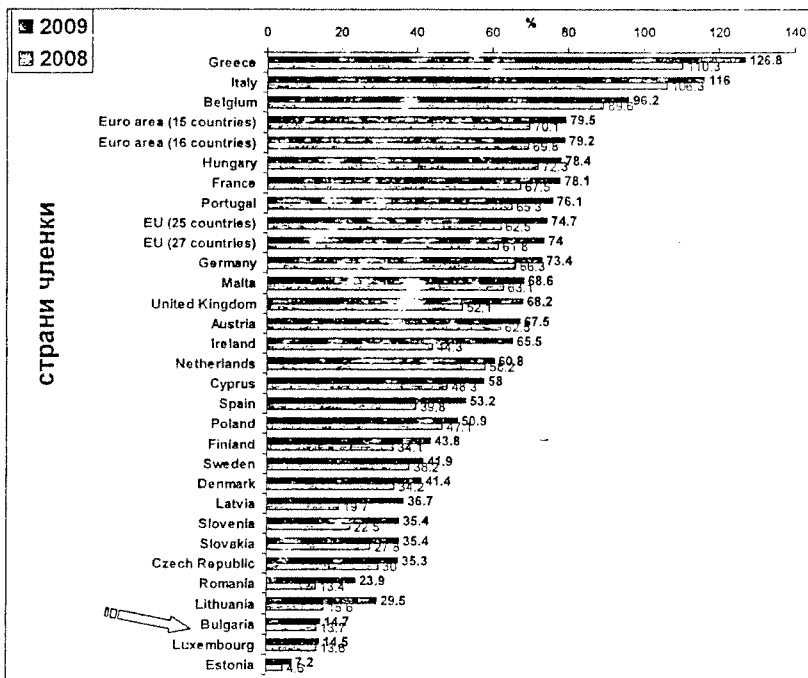
4.3 Евростат

Съгласно изискванията на Евростат, през 2010 г. е подписан Меморандум за сътрудничество при разработване, производство и разпространение на държавната финансова статистика и националните финансови сметки, между Националния статистически институт, Българска народна банка и Министерство на финансите. В тази връзка през юли 2010 г. е създадена междуведомствена работна група с цел сътрудничество и координиране на действията при разработването, производството и разпространението на нотификационни таблици за дефицита/излишъка и дълга на сектор „Държавно управление“, тримесечни и годишни финансови и нефинансови национални сметки, държавната финансова статистика в съответствие с изискванията на ЕЦБ, както и по предоставянето на данни към Евростат и Европейската централна банка, в съответствие с действащата правна уредба на Р. България и ЕС.

През 2010 г. се проведе редовна мисия на Евростат в България, на която беше направен преглед на източниците на данни и методологията, използвана при съставянето и разпространението на статистическа информация.

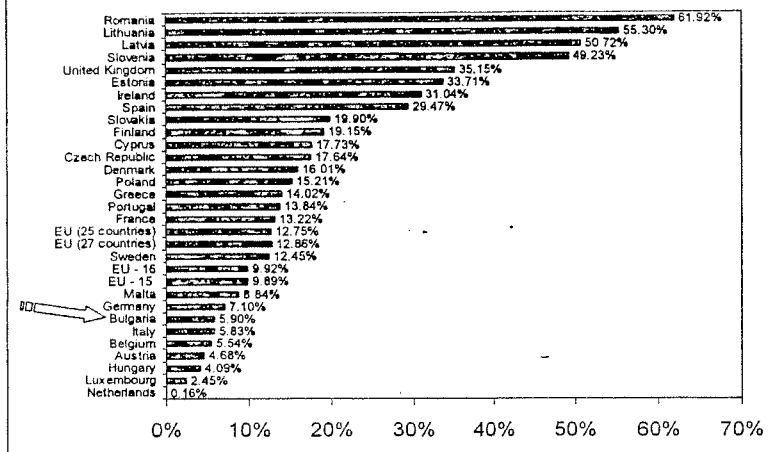
Като резултат от посещението на представителите на Евростат и на работата на междуведомствената работна група беше направена ревизия на данните за периода 2006 - 2009 г., а именно в обхвата на подсектор „Държавно управление“ бяха включени кредитните задължения по лизинговите договори на Министерство на отбраната и Министерство на транспорта и съобщенията, дълга на ФЛАГ към ЕБВР, а НК „ЖИ“ беше прекласифицирана в този сектор поради неизпълнение на критериите в ESA 95 за отчитане на държавни предприятия.

При сравнението по един от основните референтни критерии - ниво на консолидирания държавен дълг към БВП за 2009 г., в публикуваните от Евростат данни за 2009 г. за дефицита и дълга на страните членки, България заема 3-то място в ЕС – 27 по критерия съотношение на консолидиран държавен дълг към БВП, непосредствено след Естония и Люксембург.

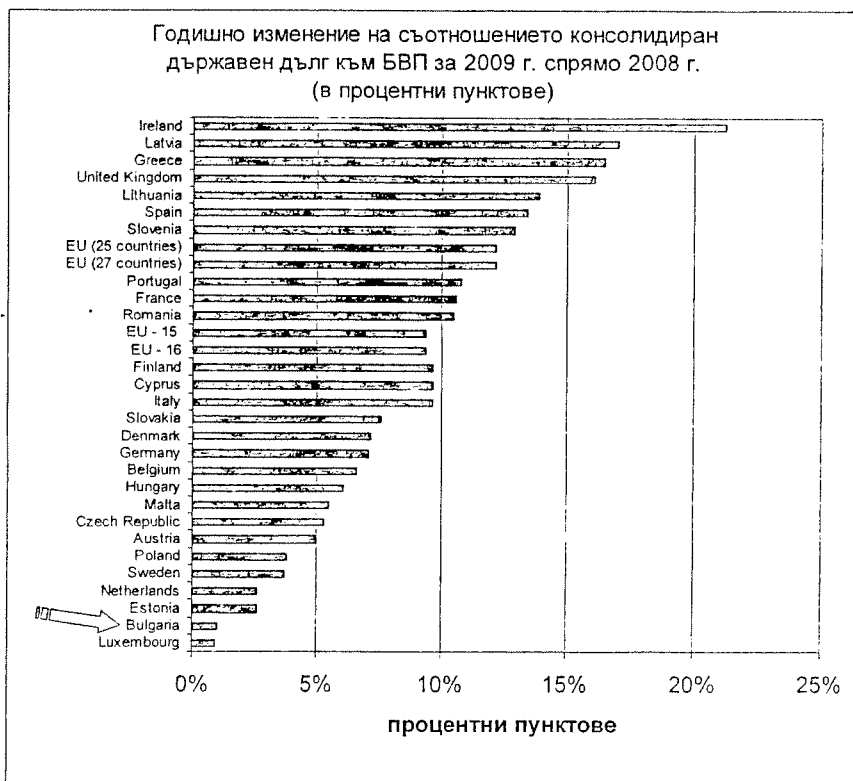

Според същите статистически данни, при сравнението на относителния темп на нарастване на консолидирания държавен дълг на годишна база за 2009 г, България заема 7-мо място с 5.90 %, непосредствено след Италия и Белгия.

Темп на нарастване на консолидирания държавен дълг към
БВП на годишна база (2009 г. спрямо 2008 г.)

При отчитане на нарастването при изменението на съотношението консолидиран държавен дълг към БВП в процентни пунктове, България запазва челните си позиции и е на второ място, бележейки нарастване на съотношението консолидиран държавен дълг към БВП само с 1 п.п., изпреварена само от Люксембург (0.9 п.п.). Фактор за това добро постижение има ревизията на БВП, направена според методологията на Евростат, която включва времево изместване на данъчни приходи, включване на дял от сивата икономика и др.

Потвърждение на позитивното развитие на размера на консолидирания държавен дълг към БВП на страната ни намери своята висока оценка от Европейската централна банка, в липсто на нейния президент Жан - Клод Трише, оповестена на 27 януари 2011 г., според която България е първа в ЕС по намаление на държавен дълг към БВП сред всички 27 страни – членки на ЕС за десетгодишния период от 1999 до 2009 г.

4.3 БНБ

Ползотворното сътрудничество и активния диалог между БНБ, като агент по държавните дългове и Министерството на финансите продължи и през 2010 г. Създадени са междуведомствени работни групи от служители на БНБ и МФ, във връзка извършването на проучване и изготвяне на предложения за промени в нормативната база, регламентираща пазара на ДЦК, относно регистрацията и сегълмента на сделки с ДЦК, функциите на поддепозитарите на ДЦК, и процедурата за използване на ДЦК, емитирани по ЗУНК¹⁰ за погасяване на задължения към държавата с цел синхронизиране на регулациите в областта

¹⁰ Закон за уреждане необслужваните кредити

на търговията, регистрацията, сетълмента и контрола върху сделките с ДЦК, насочено в следните направления:

1. Правна рамка, механизъм на отчитане, регистрация и сетълмент на ДЦК при връзки с чуждестранни депозитарни системи на ценни книжа (Clearstream, Euroclear и др.);

2. Организация на депозитарните системи за "индиректно държане на ценни книжа", като: държане на ценни книжа в попечителски сметки; гарантиране сигурността и правата при трансфера на собствеността върху безлични ценни книжа; гарантиране упражняването на правата на инвеститорите, собственици на ценни книжа в портфейлите на инвестиционните посредници, вкл. и при трансгранични взаимоотношения - правна рамка, методология и механизъм на отчитане.

4.4 Международен валутен фонд

Взаимоотношенията между Република България и Международния валутен фонд се развиват по смисъла на общото сътрудничество на институцията с нейните членове. Това означава годишни прегледи по изпълнението на макроикономическите показатели и на финансово-икономическите политики в страната в контекста на консултациите по член IV от Учредителния договор на МВФ. Предоставя се и техническа помощ от страна на Фонда по отношение на различни проблематики, свързани с държавния дълг.